

บทที่ 2

สภาพปัญหา สาเหตุ และการบำบัดรักษาผู้ปกครองที่กระทำทารุณกรรมเด็ก

ผู้ปกครองมีหน้าที่ทั้งตามธรรมชาติ และหน้าที่ตามกฎหมายในการอุปการะเลี้ยงดูเด็กแต่ในขณะเดียวกันกลับพบว่ามีปัญหาเด็กถูกทารุณกรรมโดยผู้ปกครองหรือบุคคลใกล้ชิดมาอย่างต่อเนื่องทั้งกรณีเด็กถูกบิดาล่วงเกินทางเพศหรือเด็กถูกมารดาทำร้ายร่างกาย ปรากฏการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความบกพร่องในการแสดงบทบาทในการดูแลเด็กของผู้ปกครอง และเป็นความบกพร่องที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่เด็กทั้งทางร่างกายและจิตใจซึ่งมีระดับความรุนแรงต่างกันตามแต่พฤติการณ์ที่เกิดขึ้น

อย่างไรก็ตามประเด็นสำคัญที่ต้องพิจารณาคือ สาเหตุใดที่ทำให้ผู้ปกครองทำร้ายเด็กที่อยู่ในความดูแล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกระบวนการที่จะค้นหามาตรการที่เหมาะสมต่อกรณีผู้ปกครองทารุณกรรมเด็ก ในส่วนนี้จึงเป็นการศึกษาถึงสภาพปัญหาโดยรวมของกรณีผู้ปกครองกระทำทารุณกรรมต่อเด็ก รวมถึงปัจจัยต่างๆ ที่เป็นสาเหตุให้ผู้ปกครองทารุณกรรมเด็ก และแนวทางในการบำบัดรักษาผู้ปกครองที่ทารุณกรรมเด็ก เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ถึงมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมในบทต่อไป

2.1 สภาพปัญหาผู้ปกครองกระทำทารุณกรรมเด็ก

2.1.1 ความหมายและประเภทของผู้ปกครองที่กระทำทารุณกรรมเด็ก

การทารุณกรรมเด็กโดยผู้ปกครองเป็นลักษณะการกระทำผิดต่อเด็กประการหนึ่ง ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงประเภทและความหมายของการกระทำทารุณกรรมเด็ก พบว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กบัญญัตินิยามของการทารุณกรรมและการทอดทิ้งเด็กไว้ ความว่า

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

“การเลี้ยงดูโดยมิชอบ” หมายความว่า การไม่ให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรม สั่งสอน หรือพัฒนาเด็กตามมาตรฐานขั้นต่ำที่กำหนดในกฎกระทรวง จนน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจของเด็ก

“ทารุณกรรม” หมายความว่า การกระทำหรือละเว้นการกระทำด้วยประการใด จนเป็นเหตุให้เด็กเสื่อมเสียเสรีภาพหรือเกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ การกระทำผิดทางเพศต่อเด็ก การใช้เด็กให้กระทำหรือประพฤตินิสัยในลักษณะที่น่าจะเป็นอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจหรือขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดี ทั้งนี้ไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม

จากคำนิยามการทารุณกรรมเด็กทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น จะพบว่าเป็นการให้คำจำกัดความถึงการทารุณกรรมเด็กโดยรวม มิได้จำแนกประเภทของการทารุณกรรมเด็กออกมาชัดเจน ปัจจุบัน

จากข้อเขียนทางวิชาการต่าง ๆ รวมถึงการจำแนกประเภทของการทารุณกรรมเด็กของ U.S.Department of Health and Human Service ได้จำแนกประเภทของการทารุณกรรมเด็กดังนี้ การทารุณกรรมเด็กสามารถแบ่งออกได้ ดังนี้¹

1. การทำร้ายร่างกาย (Physical Abuse) คือ การที่ผู้ปกครองหรือผู้ที่เลี้ยงดูเด็กทำให้เด็กเกิดการบาดเจ็บทางร่างกาย โดยการบาดเจ็บดังกล่าวเกิดจากการตั้งใจทำมิใช่อุบัติเหตุ หรือเกิดจากการละเว้นการกระทำจนเป็นเหตุให้เด็กได้รับอันตราย

2. การล่วงเกินทางเพศ (Sexual Abuse) คือ การกระทำความผิดทางเพศต่อเด็กหรือใช้ให้เด็กกระทำโดยที่เด็กไม่สามารถให้ความยินยอมพร้อมใจ หรือไม่มีวุฒิภาวะเพียงพอที่จะเข้าใจการกระทำเหล่านั้น กิจกรรมดังกล่าวทำเพื่อความพึงพอใจของผู้กระทำ

3. การทารุณกรรมจิตใจ (Emotional Abuse) คือ การที่ผู้ปกครองหรือผู้ที่เลี้ยงดูเด็ก ปฏิเสธเด็ก เฉยเมยไม่สนใจ หรือข่มขู่ ใช้คำพูดหรือการกระทำให้เด็กหวาดกลัว หรือไม่ให้ความรักความเอาใจใส่ดูแล ซึ่งเกิดซ้ำซาก มีผลทำให้เกิดความเสียหายต่อพัฒนาการทั้งทางร่างกาย จิตใจและสังคมของเด็ก

4. การปล่อยปละละเลยและทอดทิ้งเด็ก (Neglect and Abandonment) คือ ความบกพร่องของผู้ดูแลเด็กในการดูแลเด็กในการดูแลเอาใจใส่จัดหาสิ่งจำเป็นต่อความต้องการขั้นพื้นฐานของเด็ก เช่น ที่อยู่อาศัย อาหาร เสื้อผ้า สุขอนามัย การศึกษาและความปลอดภัย รวมทั้งการอบรมสั่งสอน การให้ความรักเอาใจใส่ มีผลทำให้เด็กได้รับอันตรายหรือเสี่ยงอันตรายต่อร่างกายและจิตใจ รวมถึงการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็ก

จากคำนิยามและประเภทของการทารุณกรรมและทอดทิ้งเด็กที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการทารุณกรรมเด็กนั้นไม่จำเป็นการล่วงเกินทางเพศ การทำร้ายร่างกายหรือการทำร้ายจิตใจผู้กระทำผิดอาจเป็นผู้ปกครองหรือเป็นบุคคลอื่นก็ได้ ในขณะที่หากพิจารณาจากนิยามของการทอดทิ้งเด็กหรือการเลี้ยงดูโดยมิชอบ ผู้กระทำต้องเป็นผู้ปกครองเด็กเท่านั้น โดยเป็นการกระทำที่ผู้ปกครองได้กระทำการหรือละเว้นการกระทำหน้าที่ซึ่งต้องรับผิดชอบตามในการอุปการะเลี้ยงดูเด็กตามมาตรฐานขั้นต่ำในการเลี้ยงดูเด็กจนน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจของเด็ก

เมื่อพิจารณาถึงผู้ปกครองที่กระทำทารุณกรรมเล็ก ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญในการศึกษาวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ จะพบว่าผู้ปกครองที่กระทำทารุณกรรมเล็กนั้น หมายถึง ผู้ปกครองตามกฎหมาย 4 พรรค

¹ ศรีเวียง วิโรจน์กุล . การพิสูจน์ทราบการทารุณกรรมและการทอดทิ้งเด็ก ใน คู่มือการปฏิบัติงานของทมิสทวิชาชีพในกระบวนการคุ้มครองเด็ก . พิมพ์ครั้งที่ 1 . กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก ,2547. , หน้า 3

สิบ ของพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 ซึ่งหมายรวมถึง บิดามารดาไม่ว่าจะจดทะเบียนสมรสกันหรือไม่ ผู้อนุบาล ผู้รับบุตรบุญธรรม และผู้ปกครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ่อเลี้ยงแม่เลี้ยง ผู้ปกครองสวัสดิภาพ นายจ้าง ตลอดจนบุคคลอื่นที่รับเด็กไว้ในความอุปการะเลี้ยงดูหรือที่เด็กอาศัยอยู่ด้วย² อย่างไรก็ตามการศึกษาในที่นี้มุ่งเน้นในกรณีผู้ปกครองที่ทำหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูเด็กในครอบครัว มิได้หมายรวมถึงผู้ปกครองที่ทำหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูในสถานดูแลเด็ก

อย่างไรก็ตามจะพบว่า ผู้ปกครองตามนิยามของพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กนั้นมีความหมายครอบคลุมผู้ปกครองเด็กในความเป็นจริงมากกว่าผู้ปกครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งมีความหมายเพียงผู้ใช้อำนาจปกครองซึ่งมีสิทธิในฐานะผู้ใช้อำนาจปกครองตามมาตรา 1567 เท่านั้นแต่ผู้ปกครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กนั้นครอบคลุมบุคคลต่างๆ ที่มีหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูเด็กในความเป็นจริงทั้งบุคคลที่มีความสัมพันธ์ทางกฎหมายกับเด็ก เช่น บิดามารดาเด็ก ผู้อนุบาล หรือผู้รับบุตรบุญธรรม และบุคคลที่ไม่มีความสัมพันธ์ทางกฎหมายกับเด็ก เช่น พ่อเลี้ยงแม่เลี้ยงหรือบุคคลที่รับเด็กไม่ในความอุปการะเลี้ยงดูเป็นต้นรวมถึงกำหนดหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูเด็กให้ไม่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำในการเลี้ยงดูเด็ก

2.1.2 ลักษณะของผู้ปกครองที่กระทำทารุณกรรมเด็ก

จากการศึกษางานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้กระทำทารุณกรรมเด็กที่เป็นบุคคลในครอบครัวพบว่าโดยส่วนใหญ่เป็นการศึกษาถึงผู้กระทำผิดในกรณีล่วงเกินทางเพศเด็ก เนื่องจากเป็นประเภทการทารุณกรรมที่มีความรุนแรงและส่งผลกระทบต่อเด็ก สถาบันอาชญาวิทยา ออสเตรเลียได้ทำการศึกษานักโทษที่ต้องโทษคดีล่วงเกินทางเพศเด็กในรัฐควีนแลนด์ โดยแบ่งกลุ่มนักโทษเป็น 3 ประเภท คือ บุคคลที่ล่วงเกินทางเพศเด็กในครอบครัว บุคคลที่ล่วงเกินทางเพศเด็กนอกครอบครัว และกลุ่มที่ล่วงเกินทางเพศเด็กทั้งในและนอกครอบครัว จากการศึกษาข้างต้นพบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการศึกษา สถานภาพสมรส และรสนิยมทางเพศของนักโทษกลุ่มนี้ ดังต่อไปนี้³

² พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 มาตรา 4 วรรคสิบ

³ Stephen W.Samllbone and Richard K.Wortley , Child Sexual Abuse : Offender Characteristic and Modus Operandi , Australian institute of criminology : trends & issues in crime and criminal justice 193 (February 2001) :3.

	ประเภทของผู้กระทำผิด			กลุ่มที่
	ในครอบครัว	นอกครอบครัว	ผสม	ปฏิเสธ
การศึกษา				
เกรด 1-7	15.5	14.3	14.8	0.0
เกรด 8-10	53.5	53.6	55.6	33.3
เกรด 11-12	19.7	19.6	18.5	16.7
อื่นๆ (ระดับมหาวิทยาลัย)	11.2	12.3	11.1	33.3
สถานภาพสมรส				
สมรส/อยู่ด้วยกัน	38.5	18.3	24.1	30.8
แยกทาง/หย่าร้าง	52.6	21.7	34.5	53.9
ไม่เคยสมรส	7.7	51.7	37.9	15.4
รสนิยมทางเพศ(ต่อผู้ใหญ่)				
ชอบเพศตรงข้าม	94.9	59.3	53.3	91.7
ชอบเพศเดียวกัน	2.5	15.3	13.3	0.0
ชอบสองเพศ	2.5	23.7	20.0	8.3
Asexual	0.0	1.7	13.3	0.0
ถูกล่วงเกินทางเพศในวัยเด็ก	57.7	53.3	73.3	7.7

ผลศึกษาดังกล่าวพบว่า นักโทษทั้ง 3 กลุ่มไม่จบการศึกษาชั้น Secondary school และนักโทษที่ล่วงเกินทางเพศเด็กซึ่งเป็นเด็กนอกครอบครัวส่วนใหญ่จะไม่สมรส และมากกว่า 3 ใน 4 ของผู้กระทำ มีรสนิยมทางเพศที่ชอบเพศตรงข้าม และ 55 % ของผู้กระทำผิดทุกประเภท เคยถูกล่วงเกินทางเพศในวัยเด็กมาก่อน

การศึกษาของ Abel et Al (1987) พบว่ากลุ่มที่ล่วงเกินทางเพศเด็กนอกครอบครัว 2 ใน 3 อยู่คนเดียวไม่มีคู่สมรส และมักแยกตัวออกจากสังคมออกมาอยู่ตามลำพังซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ William and Finkelhor

สรุปได้ว่าสถานะทางการศึกษาหรือระดับความรู้ของผู้ทารุณกรรมเด็กไม่มีความแตกต่างกันเด่นชัดระหว่างผู้กระทำที่เป็นบุคคลในครอบครัวกับผู้กระทำที่เป็นบุคคลนอกครอบครัว แต่ข้อน่าสังเกตคือ จะพบว่าผู้กระทำที่เป็นบุคคลในครอบครัวจะมีคู่อุปการะหรือในบางรายสมรสแล้ว ซึ่งในขณะที่ผู้กระทำที่เป็นบุคคลนอกครอบครัวจะมีสถานภาพโสด ในส่วนนี้แสดงให้เห็นว่าผู้กระทำที่เป็นคนในครอบครัวสามารถเข้าถึงตัวผู้เสียหายได้ง่ายกว่า ในขณะที่ผู้กระทำที่เป็นบุคคลนอกครอบครัวจะต้องมีกระบวนการในเข้าไปใกล้ตัวเด็กและสร้างความสัมพันธ์กับเด็กหรือบุคคลที่ใกล้ชิดก่อน

นอกจากนั้น สถาบันอาชีวศึกษาของประเทศออสเตรเลียยังได้ทำการศึกษาประวัติการกระทำความผิดของนักโทษคดีล่วงเกินทางเพศเด็กที่เป็นบุคคลในครอบครัว ผลการศึกษาปรากฏดังนี้⁴

	ประเภทของผู้กระทำผิด			กลุ่มที่ ปฏิเสธ
	ในครอบครัว	นอกครอบครัว	ผสม	
อายุ(ปี)				
ครั้งแรกที่มีพฤติกรรมทางเพศกับเด็ก	33.1	29.4	31.1	-
ครั้งสุดท้ายที่มีพฤติกรรมทางเพศกับเด็ก	37.8	37.1	42.1	-
ครั้งแรกที่ถูกตัดสินลงโทษคดีต่าง ๆ	31.0	30.0	28.4	26.4
การรับโทษครั้งปัจจุบัน	41.7	40.0	42.6	35.6
ความผิดครั้งที่ผ่านมา(%)				
ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์	36.5	30.5	44.8	41.7
ความรุนแรง	16.4	18.6	27.6	41.7
ความผิดเกี่ยวกับเพศ	10.8	30.5	41.1	25.0
ความผิดอื่น ๆ	61.1	61.0	69.0	58.3

จากผลการสำรวจข้างต้นจะพบว่า 2 ใน 3 ของผู้กระทำทารุณกรรมเด็กทั้งหมดเคยกระทำผิดและถูกดำเนินคดี พบว่า 40.6 % กระทำผิดมากกว่า 2 ครั้ง และเป็นการกระทำผิดประเภทอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับการล่วงเกินทางเพศเด็ก จากผู้กระทำทารุณกรรมเด็ก 199 คน 82.2 % ถูกดำเนินคดีครั้งแรกด้วยข้อหาที่ไม่เกี่ยวข้องกับการล่วงเกินทางเพศ และส่วนใหญ่กระทำผิดครั้งแรกในฐานความผิดเกี่ยวกับทรัพย์

นักโทษกลุ่มนี้มีพฤติกรรมทางเพศต่อเด็กครั้งแรกตอนอายุเฉลี่ย 31.5 ปี เป็นช่วงอายุระหว่างอายุ 14-61 ปี และมีพฤติกรรมทางเพศต่อเด็กครั้งสุดท้ายก่อนถูกดำเนินคดีขณะที่อายุเฉลี่ย 38.4 ปี ในช่วงระหว่าง 17-73 ปี ซึ่งในกลุ่มผู้กระทำต่อเด็กในครอบครัวจะมีช่วงอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 44 ปี

ในส่วนการประเมินความผิดปกติทางจิตของนักโทษกลุ่มนี้ ซึ่งจำแนกเป็นกลุ่ม paraphilias และกลุ่ม pedophilia พบว่ามีความแตกต่างกันระหว่างผู้กระทำในแต่และกลุ่ม กล่าวคือ ในกลุ่มที่ล่วงเกินทางเพศทั้งในและนอกครอบครัว 13.3 % มีพฤติกรรมชอบเปิดอวัยวะเพศให้

⁴ Ibid. , p. 3.

คนแปลกหน้ามากกว่ากลุ่มที่ล่องเินทางเพศเด็กนอกครอบครัว ซึ่งมีพฤติกรรมเช่นนี้เพียง 3.4% ในขณะที่กลุ่มที่ล่องเินทางเพศเด็กในครอบครัวที่พฤติกรรมนี้เพียง 3.8% นักโทษกลุ่มที่ล่องเินทางเพศเด็กทั้งในและนอกครอบครัวมีพฤติกรรม frottenism 16.7% ในขณะที่กลุ่มที่ล่องเินทางเพศเด็กนอกครอบครัวมีพฤติกรรมนี้ 8.6% และกลุ่มที่ล่องเินทางเพศเด็กในครอบครัว 6.4%

2.1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำผิดกับเด็กผู้เสียหาย

ผู้ปกครองมีความสัมพันธ์กับเด็กในหลายด้าน ซึ่งส่งผลต่อการแสดงบทบาทหน้าที่ของผู้ปกครองต่อบุตรในฐานะต่าง ๆ ดังนี้

บทบาทหน้าที่ในฐานะพ่อแม่ผู้ให้กำเนิด(Birth Parent)

- การให้ชีวิต
- เพศ
- สภาพร่างกาย
- ความเฉลียวฉลาด
- ความสามารถพิเศษที่มีแต่กำเนิด

บทบาทหน้าที่ในฐานะพ่อแม่ตามกฎหมาย(Legal Parent)

- ความรับผิดชอบทางการเงิน
- การให้ความปลอดภัยและความมั่นคง
- การกำหนดสถานที่อยู่
- การให้การศึกษา
- การอนุญาตให้เดินทางไปต่างประเทศ
- การรักษาสุขภาพ
- การอนุญาตให้สมรส
- การอนุญาตให้รับบริการที่สำคัญต่าง ๆ

บทบาทหน้าที่ในฐานะพ่อแม่ผู้เลี้ยงดู (Parenting Parent)

- การให้ความรัก ความผูกพัน
- การให้เสื้อผ้า อาหาร ของเล่น
- การให้ความรู้สึกรอบอุ้ม และความมั่นคง
- การฝึกระเบียบวินัย
- การดูแลยามเจ็บป่วย

โดยทั่วไปเด็กจะมีพ่อแม่ผู้ให้กำเนิดเพียงคนเดียว และพ่อแม่ผู้ให้กำเนิดจะทำหน้าที่ของพ่อแม่ตามกฎหมายและทำหน้าที่ในการเลี้ยงดูด้วย ในบางกรณีพ่อแม่ตามกฎหมายหรือพ่อแม่ที่ทำการ

เลี้ยงดูเด็กอาจไม่ใช่พ่อแม่ผู้ให้กำเนิดเด็ก อย่างไรก็ตามพ่อแม่ผู้ให้กำเนิดก็ยังคงมีอยู่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้

ประเด็นสำคัญที่ต้องพิจารณาในที่นี้คือ จะเห็นว่าไม่ว่าบุคคลในก็ตามที่เข้ามาทำหน้าที่พ่อแม่ ไม่ว่าจะเป็นพ่อแม่ผู้ให้กำเนิดหรือไม่ก็ตาม บุคคลเหล่านั้นมีหน้าที่ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ซึ่งการปฏิบัติหน้าที่เหล่านั้นส่งผลต่อการเจริญเติบโตของเด็กอย่างมาก และในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวพ่อแม่จะเป็นบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดและมีความผูกพันกับเด็ก นอกจากนั้นความสัมพันธ์ที่พ่อแม่มีต่อเด็ก ในระดับของพ่อแม่เองก็ยังมีความสัมพันธ์ต่อกันเช่นกันซึ่งลักษณะของความสัมพันธ์ของสามีภรรยาที่ส่งอิทธิพลต่อการปฏิบัติต่อเด็กเช่นกัน

ดังนั้นเมื่อเกิดปรากฏการณ์ที่พ่อแม่ซึ่งมีบทบาทในการดูแลเด็กเป็นผู้ทำทารุณกรรมเด็กเอง ความเสียหายที่เกิดขึ้นจึงมีความซับซ้อนมากและส่งผลกระทบต่อทุกมิติความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับพ่อแม่รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ด้วยกันเองด้วยและโดยเฉพาะในประเด็นที่การทำทารุณกรรมเด็กบางประการเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย เช่นการล่วงเกินทางเพศ ซึ่งส่งผลให้ผู้กระทำต้องได้รับโทษทางกฎหมาย โดยมีเด็กผู้เสียหายเป็นพยานหลักฐานที่พิสูจน์ความผิดเพื่อนำบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับตนเองไปปรับโทษ

สรุปได้ว่าการทารุณกรรมเด็กโดยบุคคลในครอบครัวเป็นกรณีที่ผู้กระทำทารุณกรรมเด็กมีความสัมพันธ์กับเด็กในหลายมิติ ดังนั้นการทารุณกรรมในครอบครัวย่อมส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว การแก้ไขปัญหา这不仅จากการพิจารณาถึงปัจจัยส่วนบุคคลของสมาชิกในครอบครัวแล้วยังจำเป็นต้องพิจารณาถึงลักษณะของความสัมพันธ์ที่ถูกทำลายลงจากการทารุณกรรมและจำเป็นต้องมีมาตรการที่จะเยียวยาและฟื้นฟูความสัมพันธ์ให้กลับมาเป็นความสัมพันธ์ให้เป็นความผูกพันที่มั่นคงและปลอดภัยให้ได้

2.1.4 พฤติการณ์การทารุณกรรมเด็กโดยผู้ปกครอง

การศึกษาถึงลักษณะทารุณกรรมเด็กจะทำให้ทราบถึงพฤติกรรมผู้ปกครองที่ทำทารุณกรรมเด็กได้ชัดเจนยิ่งขึ้น จะเห็นว่าในกรณีการทำร้ายร่างกายซึ่งเป็นการทารุณกรรมเด็กที่กระทำโดยบุคคลในครอบครัวแทบทั้งสิ้นและมักเกิดขึ้นจากภาวะที่ผู้ปกครองหรือบุคคลที่ทำหน้าที่ดูแลเด็กในขณะนั้นดูแลเด็กหรือมีกิจกรรมร่วมกับเด็กแล้วไม่สามารถจัดการต่อปัญหาของเด็กในขณะนั้นได้ ดังเช่นกรณีตัวอย่าง

กรณีที่ 1 กรณีเด็กหญิงอายุ 10 ปีถูกแม่ทำร้ายร่างกาย ด้วยการใช้ไม้กวาดตีบริเวณศีรษะเด็กจนเด็กมีอาการหน้าบวมและมีรอยช้ำรอบดวงตา ในกรณีนี้เกิดขึ้นในขณะที่เด็กกำลังอาบน้ำ และเด็กไม่สามารถเขียนคำว่า“ไม่”ได้แม่เด็กจึงใช้ไม้กวาดตีที่หัวเด็ก และพูดกับเด็กว่า “อยากโง่งนก็ใช้ไหมจะตีให้โง่งนเลย”

กรณีที่ 2 กรณีเด็กชาย อายุ 7 ปี เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลด้วยอาการอาเจียนและปวดท้องอย่างมาก หลังจากที่แพทย์ทำการตรวจร่างกายและเอ็กซเรย์ พบว่ามีเลือดออกในช่องท้องหลายจุด ซึ่งแพทย์ทำการวินิจฉัยได้ว่าเกิดจากการถูกกระแทกด้วยวัตถุของแข็งหลายครั้งและเป็นเวลาต่อเนื่องยาวนาน ข้อเท็จจริงจากการสืบค้นข้อเท็จจริงของพนักงานเจ้าหน้าที่พบว่า ก่อนที่เด็กจะถูกนำตัวส่งโรงพยาบาล เด็กอยู่กับพ่อเลี้ยงตามลำพัง และพ่อเลี้ยงกำลังสอนเด็กทำการบ้าน แต่เด็กไม่สามารถทำการบ้านได้ เนื่องจากเด็กขาดการกระตุ้นและเป็นเด็กที่เรียนช้าอยู่แล้ว เมื่อเด็กไม่สามารถทำการบ้านได้พ่อเลี้ยงเด็กจึงตีเด็กด้วยไม้บรรทัดและกระต๊อบเด็กที่ท้อง ซึ่งข้อเท็จจริงตรงกับที่ทำการสัมภาษณ์เด็กคือเด็กให้ข้อมูลว่าถูกพ่อกระต๊อบท้อง

จากกรณีศึกษาทั้งสองกรณีจะพบว่าในการทำร้ายร่างกายเด็กนั้น ผู้ปกครองจะอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถควบคุมตัวเองได้ และไม่มีวิธีการจัดการปัญหา โดยหวังว่าเด็กจะต้องเป็นไปอย่างที่ตนเองคิดไว้ซึ่งในบางครั้งเกินความสามารถที่เด็กจะทำได้ จึงแสดงออกด้วยความรุนแรงคือการตีเด็กโดยใช้ข้ออ้างว่า เป็นการลงโทษเด็กหรือเป็นการทำให้เด็กได้ดี และจะพบว่าในกรณีการทำร้ายร่างกายนั้นผู้ปกครองที่กระทำต่อเด็กจะไม่มีการวางแผนหรือเตรียมการไว้ก่อน การทารุณกรรมจะเกิดขึ้นทันทีที่มีสถานการณ์ตึงเครียดเกิดขึ้น สังกัดได้จากวัตถุที่ทำร้ายเด็กมักเป็นสิ่งที่หาง่ายและใกล้ที่เกิดเหตุ เช่น มือ ขาของผู้กระทำ ไม้แขวนเสื้อ ไม้กวาด เข็มขัด เป็นต้น และในการทำร้ายร่างกายเด็กนั้นโดยส่วนใหญ่พบว่ามีส่วนน้อยที่กระทำโดยบุคคลนอกครอบครัว เช่น เพื่อนบ้านหรือครู เนื่องจากบุคคลเหล่านั้นมีโอกาสอยู่ร่วมในกิจวัตรประจำวันของเด็ก เช่น เวลาอาบน้ำ เวลาทำการบ้าน ได้น้อยกว่าผู้ปกครองหรือสมาชิกในครอบครัวเด็ก

ในกรณีล่วงเกินทางเพศได้มีการศึกษาถึงลักษณะการล่วงเกินทางเพศไว้หลายกรณี และศึกษาอย่างละเอียดในแต่ละขั้นตอนตั้งแต่การเลือกเหยื่อ วิธีการสร้างความสัมพันธ์เพื่อก้าวไปสู่กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศ การยุติการล่วงเกินทางเพศ และการสร้างเงื่อนไขเพื่อให้มีการล่วงเกินทางเพศในครั้งต่อไป

สถาบันอาชววิทยา ของออสเตรเลีย (Australian Institute of Criminology) ได้ทำการสำรวจวิธีการล่วงเกินทางเพศเด็กของนักโทษคดีล่วงเกินทางเพศเด็ก ได้ผลการสำรวจ ดังนี้⁵

ลักษณะของผู้เสียหาย (victim characteristic) นักโทษทั้งหมด 169 คน ยอมรับว่าเคยล่วงเกินทางเพศต่อเด็กทั้งหมด 1,010 คน เป็นเด็กชาย 748 คน และเป็นเด็กหญิง 262 คน โดยทั้งหมดถูกดำเนินคดีในข้อหาล่วงเกินทางเพศเด็ก 393 คดี ในกรณีทั้งหมดนี้เปิดเผยว่า 47.3% ล่วงเกินทางเพศเด็กเพียงคนเดียว ในขณะที่ 16.4% ล่วงเกินทางเพศเด็กมากกว่า 2 คน และมี 2-3 % ที่ล่วงเกินทาง

⁵ Stephen W. Samllbone and Richard K. Wortley , Child Sexual Abuse : Offender Characteristic and Modus Operandi . 193 : 4

เพศเด็กมาแล้วมากกว่า 10 ราย ในขณะที่นอกนั้น ล่วงเกินทางเพศเด็กมาแล้วมากกว่า 100 รายหรือมากกว่านั้น ซึ่งในส่วนนี้ไม่พบความแตกต่างชัดเจนระหว่างผู้ที่ล่วงเกินทางเพศเด็กในครอบครัวกับเด็กนอกครอบครัว ในส่วนอายุของผู้เสียหายนั้น นักโทษทั้งที่ล่วงเกินเด็กในและนอกครอบครัว ล่วงเกินทางเพศเด็กช่วงเด็กโตถึงเด็กวัยรุ่น จำนวน 75.6 % เป็นเด็กอายุ 9-16 ปี 22.8% เป็นเด็กอายุระหว่าง 5-8 ปีและ 2.3 % เป็นเด็กอายุ 4 ปีขึ้นไป

การเข้าไปมีพฤติกรรมทางเพศครั้งแรกกับเด็กนั้นจะพบว่า ผู้กระทำที่ล่วงเกินทางเพศเด็กในครอบครัวทั้งหมดอาศัยอยู่บ้านเดียวหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็กผู้เสียหาย ในขณะที่กลุ่มที่ล่วงเกินทางเพศเด็กนอกครอบครัว 13.3% และกลุ่มที่ล่วงเกินทางเพศเด็กทั้งสองกลุ่ม 10.3% ล่วงเกินทางเพศเด็กที่ไม่เคยรู้จักมาก่อน อย่างไรก็ตาม 6.5 % ของนักโทษทุกกลุ่มมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกกับคนแปลกหน้าทั้งสิ้น กลุ่มผู้กระทำล่วงเกินทางเพศเด็กที่เป็นคนในครอบครัวและกลุ่มที่ล่วงเกินทางเพศเด็กทั้งในและนอกครอบครัว มีระยะเวลาล่วงเกินทางเพศที่ต่อเนื่องและยาวนานกว่ากลุ่มอื่น ๆ 29.5 % มีความสัมพันธ์ทางเพศต่อกันอย่างน้อย 1 วัน ในขณะที่ 36.7 % มีความสัมพันธ์ทางเพศต่อกันมากกว่า 12 เดือน

พฤติกรรมของผู้กระทำก่อนการล่วงเกินทางเพศเด็กพบว่าในกลุ่มที่ล่วงเกินทางเพศเด็กนอกครอบครัว 36.5% ไปหาเด็กที่บ้านเพื่อนเด็ก หรือในที่จัดกิจกรรมต่าง ๆ ของเด็ก เช่น สถานที่ฝึกซ้อมกีฬา หรือค่ายลูกเสือ และเริ่มมีพฤติกรรมทางเพศกับเด็กขณะดูโทรทัศน์จำนวน 32.2% ตอนที่พาเด็กเข้านอน 30.5% และ 30.5% ในขณะที่ออกไปข้างนอกกับเด็กตามลำพัง

ในกลุ่มที่ล่วงเกินทางเพศเด็กทั้งในและนอกครอบครัวพบว่า 47.8% พบเด็กที่บ้านเพื่อนเด็ก 30.4% พบเด็กในละแวกบ้าน และ 30.4% เป็นพี่เลี้ยงเด็ก ช่วงเวลาที่เริ่มมีพฤติกรรมทางเพศกับเด็ก ผู้กระทำเด็กกลุ่มนี้จะเริ่มพฤติกรรมในขณะที่ดูโทรทัศน์ 73.3% ขณะกินของว่าง 63.3% และขณะที่พาเด็กไปห้องนอน 60.0%

ส่วนในกลุ่มผู้ล่วงเกินทางเพศเด็กที่เป็นบุคคลในครอบครัวพบว่า กระทำต่อเด็กซึ่งเป็นสมาชิกในครอบครัวและมีความสัมพันธ์ในครอบครัวมาเป็นเวลานาน และเริ่มมีพฤติกรรมทางเพศต่อเด็กในเวลาที่เกิดอยู่คนเดียว โดยที่คู่สมรสของผู้กระทำไม่อยู่ คิดเป็น 57.7% และขณะที่ดูโทรทัศน์กับเด็ก 36.6%

วิธีการสร้างความสัมพันธ์กับเด็กและครอบครัวเด็ก ผู้กระทำที่ล่วงเกินทางเพศเด็กนอกครอบครัว 44.4% ใช้วิธีการสร้างความสัมพันธ์กับเด็กโดยการเข้าไปเป็นเพื่อนกับพ่อแม่เด็กหรือคนดูแลเด็ก และ 44.49 % มีช่วงเวลาได้อยู่กับเด็กตามลำพัง ในกลุ่มที่ล่วงเกินทางเพศเด็กทั้งในและนอกครอบครัวอยู่กับเด็กตอนที่พ่อแม่เด็กไม่อยู่ 50 % เป็นเพื่อนกับพ่อแม่เด็ก 45.8% และช่วยพ่อแม่เด็กทำงาน 45.8% ในกลุ่มที่ล่วงเกินทางเพศเด็กในครอบครัวมีการพัฒนาความไว้วางใจกับเด็กโดยใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับเด็ก 70.9% และเริ่มสัมผัสตัวเด็กโดยไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศ 64.4% และ 64.6% ให้วิธีการให้อภิสิทธิ์ หรือสิทธิพิเศษกับเด็ก

ผู้กระทำล่วงเกินทางเพศเด็กที่เป็นคนในครอบครัว 76.3% ที่กระทำต่อคนนอกครอบครัว 27.8% และกลุ่มที่กระทำต่อเด็กทั้ง 2 กลุ่ม 39.1% รู้จักเด็กมาก่อนล่วงเกินทางเพศเด็กมากกว่า 1 ปี สถานที่เกิดเหตุในกรณีกระทำต่อเด็กในครอบครัว 83.3 % เกิดเหตุที่บ้านผู้กระทำซึ่งเป็นบ้านเดียวกับบ้านเด็ก และ 45.8% ในกรณีของผู้กระทำต่อเด็กนอกครอบครัว และ 76.7% ในกรณีของผู้กระทำต่อเด็กทั้งในและนอกครอบครัว

ในส่วนวิธีการล่วงเกินทางเพศเด็กนั้นผู้กระทำทั้ง 3 กลุ่มมีวิธีการที่คล้ายคลึงกันคือ การจับก้น จับอวัยวะเพศเด็ก หรือการร่วมเพศทางปาก บางส่วนให้เด็กจับอวัยวะเพศ โดยระยะเวลาที่ล่วงเกินทางเพศเด็ก เฉลี่ย 5 นาที ถึงมากกว่า 1 ชั่วโมง

การล่วงเกินทางเพศเด็กยุติลงโดยเด็กเป็นผู้บอกว่าไม่ยอมให้ทำ 40.2 % ร้องไห้ 19.2 % หรือบอกผู้กระทำว่าให้ปล่อยให้เด็กอยู่คนเดียว 25.9% ซึ่งจะเห็นว่า พฤติกรรมเหล่านี้ของเด็กเกิดขึ้นผู้กระทำจะไม่หยุดในทันทีแต่จะเป็นช่วงเวลาที่จะแสดงถึงพลังอำนาจที่ตนสามารถแสดงออกต่อเด็กที่ถูกล่วงเกินทางเพศได้

หลังจากการล่วงเกินทางเพศยุติลงผู้กระทำล่วงเกินทางเพศเด็กทุกแบบจะปล่อยให้เด็กอยู่ในห้องคนเดียว และกลับไปอีกครั้ง ในบางรายกลับไปหลังจากปล่อยเด็กไว้ 1 ชั่วโมง และบอกเด็กว่าให้เก็บเรื่องที่เกิดขึ้นในครั้งนี้ โดย 60.5 % จะบอกเด็กว่า ถ้าหากผู้กระทำต้องติดคุกทุกคนจะต้องลำบากและผู้กระทำต้องประสบเหตุการณ์ร้ายอย่างไรบ้าง 35.7% จะย้ำว่าเด็กไม่ต้องการเสียผู้กระทำไปเนื่องจากผู้กระทำสามารถให้สิ่งต่าง ๆ กับเด็กได้ 20.8% ให้รางวัลหรือให้สิทธิพิเศษบางอย่างกับเด็ก

ผู้กระทำทั้ง 3 กลุ่ม 77.1 % เชื่อว่าพ่อแม่เด็กทราบที่เด็กอยู่กับผู้กระทำตามลำพัง 1 ใน 3 คิดเป็น 33.3% บอกว่าพ่อแม่เด็กรู้สึกดีต่อผู้กระทำ และ 21.4% เชื่อว่าพ่อแม่เด็กทราบว่ามีการล่วงเกินทางเพศเด็กเกิดขึ้นแต่ไม่กล้าดำเนินการ

2.1.5 วงจรและกระบวนการทารุณกรรมเด็กโดยผู้ปกครอง

เด็กที่ถูกพ่อแม่ทารุณกรรมมักเป็นกรณีที่เด็กถูกกระทำมาเป็นเวลานานและต่อเนื่อง กว่า การทารุณกรรมจะถูกเปิดเผยจะพบว่าเกิดความเสียหายร้ายแรงเกิดขึ้นแก่เด็กแล้ว เช่น ได้รับความอันตรายสาหัส หรือตั้งครรภ์ ลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การทารุณกรรมเด็กภายในครอบครัวนั้นนอกจากปัจจัยที่ผู้กระทำมีโอกาสอยู่กับเด็กมากกว่ากรณีที่เด็กถูกทารุณกรรมโดยบุคคลภายนอกแล้ว การกระทำที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ แสดงให้เห็นถึงการทารุณกรรมที่มีลักษณะเป็นวงจรซึ่งมีการเริ่มต้นและสิ้นสุดในแต่ละครั้งและเกิดขึ้นใหม่ในรูปแบบเดิม ๆ ไปได้ และนอกจากนั้นยังมีกลไกที่ผู้กระทำสามารถทำให้ผู้เสียหายปกปิดเรื่องที่เกิดขึ้นด้วยวิธีการต่าง ๆ ไปได้ ลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการคุ้มครองเด็กจากการถูกทารุณกรรมโดยบุคคลในครอบครัว จำเป็นต้องทำความเข้าใจวงจรของการทารุณกรรมเด็ก ซึ่งการทราบถึงปัจจัยที่ทำให้วงจรการทารุณกรรมคงอยู่จะทำให้สามารถ

กำหนดมาตรการที่จะยุติวงจรการทารุณกรรมมิให้เกิดขึ้นได้อีกไม่ว่าจะด้วยการบำบัดรักษาหรือการ
 หมายมาตรการการควบคุมพฤติกรรมที่เป็นอันตรายกับเด็ก

ในที่นี้ผู้เขียนจะทำการศึกษาถึงวงจรการทารุณกรรมโดยวิเคราะห์จากกรณีศึกษาเด็กถูก
 ทารุณกรรมโดยผู้ปกครอง 2 กรณี

กรณีศึกษาที่ 1⁶

เด็กหญิงอายุ 10 ปี เข้าสู่กระบวนการช่วยเหลือของเจ้าหน้าที่เนื่องจากเด็กถูกนำตัวมาส่งที่
 โรงพยาบาลด้วยอาการมีรอยช้ำ สีเข้มรอบดวงตา หน้าบวม มีรอยเลือดออกที่บริเวณใบหน้า บิดา
 เลี้ยงเด็กซึ่งเป็นผู้นำเด็กมาส่งที่โรงพยาบาลให้ข้อมูลกับแพทย์ว่า ก่อนนำเด็กมาส่งโรงพยาบาล
 บิดาเลี้ยงกลับจากทำงานพบว่าเด็กนอนอยู่ และมีบาดแผลที่หน้า เห็นว่าอาการรุนแรงจึงนำตัวส่ง
 โรงพยาบาล สอบถามจากแม่เด็ก แม่เด็กให้ข้อมูลพร้อมทั้งร้องไห้ว่าเมื่อคืนตนเป็นคนตีลูกด้วยไม้
 กวาดเนื่องจากเด็กทำการบ้านไม่ได้

ข้อเท็จจริงที่ได้จากการสืบค้นข้อเท็จจริงของนักสังคมสงเคราะห์ ได้ข้อเท็จจริงว่าเพื่อน
 บ้านจะได้ยินเสียงเด็กโดนแม่ตีเป็นประจำ ไม่เคยมีใครเข้าไปห้ามเพราะเกรงจะได้รับอันตราย
 เพราะมารดาเด็กเป็นคนอารมณ์ร้อน ส่วนตัวเด็กเองมีระดับสติปัญญาที่ต่ำกว่าเกณฑ์ เรียนรู้ได้ช้าที่
 ผ่านมาผลการเรียนไม่ดี

ในวันเกิดเหตุเด็กกลับจากโรงเรียนตามปกติ และทำการบ้านขณะทำการบ้านเด็ก แม่เด็ก
 สอนการบ้านเด็ก เด็กไม่สามารถเขียนคำว่า “ไม้” ได้ แม่เด็กพยายามบอกเด็กหลายครั้งเด็กก็ยังไม่
 สามารถเขียนได้ แม่เด็กเริ่มบอกเด็กเสียงดังขึ้น และเด็กเริ่มร้องไห้และเขียนหนังสือไม่ได้ แม่เด็กจึง
 โมโหและบอกว่า”ทำไม้งั้น” จึงใช้ไม้กวาดตีที่ศีรษะเด็กหลายครั้ง เด็กร้องไห้มากขึ้น แม่เด็กหยุด
 ตีเด็กและพาเด็กไปเข้านอนและตนเองก็เข้านอนพร้อมกับเด็ก จนกระทั่งบิดาเลี้ยงเด็กมาเห็นใน
 ตอนเช้าจึงพาเด็กมาโรงพยาบาล

แม่เด็กเสียใจที่เห็นลูกบาดเจ็บ และให้ข้อมูลกับนักสังคมสงเคราะห์ว่าในขณะนั้นรู้สึก
 โกรธมากที่เด็กไม่สามารถทำการบ้านง่าย ๆ ได้ แม่เด็กต้องการให้เด็กเรียนหนังสือให้ดี จึงพยายาม
 กวดขันเด็ก แต่ไม่คิดว่าเด็กจะบาดเจ็บรุนแรงขนาดนี้

ข้อเท็จจริงตามกรณีศึกษา สามารถอธิบายถึงวงจรการทารุณกรรมเด็กโดยพิจารณาจากพฤติ
 การณ์ที่ปรากฏให้เห็นภายนอก กับกระบวนการคิดของแม่เด็กที่ก่อให้เกิดการทารุณกรรมได้ดังนี้

วงจรและกระบวนการทารุณกรรมเด็กที่ปรากฏให้เห็นภายนอก จากกรณีศึกษาที่เกิดขึ้นพบ
 ว่าในการทำร้ายร่างกายเด็กนั้น เด็กส่วนใหญ่ที่ถูกพ่อแม่ทำร้ายร่างกายไม่ว่าจะด้วยการตี หรือการ
 ทำร้ายด้วยวิธีการอื่น ๆ นั้น การทำร้ายร่างกายไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นในที่ลับตาหรือในเวลากลางคืน
 แต่พบว่า การทำร้ายร่างกายเด็กมักเกิดขึ้นทันทีหลังจากที่เด็กมีพฤติกรรมบางอย่างที่พ่อแม่รู้สึกคว

⁶ สัมภาษณ์ คารณี นฤดมพงษ์, นักสังคมสงเคราะห์ มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก, 25 กันยายน 2548

คุมไม่ได้ เช่น เด็กไม่สามารถทำการบ้านได้ หรือไม่สามารถทำตามคำสั่งได้ และพฤติกรรมเหล่านั้นทำให้พ่อแม่รู้สึกโกรธ โมโห ควบคุมอารมณ์ตัวเองไม่ได้ และลงมือทำร้ายร่างกายเด็กด้วยสิ่งที่อยู่ใกล้มือ ซึ่งสามารถสรุปกระบวนการของการทำร้ายเด็กได้ เป็นขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 มีสถานการณ์ที่แม่เด็กกับเด็กอยู่ด้วยกันตามลำพังและมีกิจกรรมซึ่งเป็นกิจวัตรประจำวันร่วมกัน จากกรณีศึกษาจะพบว่าโดยปกติแม่เด็กสอนการบ้านเด็กเป็นประจำอยู่แล้วและในครอบครัวทั่วไปผู้ปกครองกับเด็กมีกิจวัตรประจำวันร่วมกันอยู่แล้ว เช่น สอนการบ้าน อาบน้ำให้ลูกในกรณีเด็กเล็ก หรือการรับประทานอาหาร

ขั้นตอนที่ 2 ต่อจากนั้นเกิดสถานการณ์ที่สร้างความกดดันให้กับผู้ปกครองเด็ก ซึ่งในกรณีศึกษาพบว่าเมื่อเด็กไม่สามารถทำการบ้านได้แม่พยายามสอนเด็กแต่ก็ยังไม่สามารถทำได้ จนเกิดภาวะกดดันขึ้นทั้งกับตัวเด็กและแม่เด็ก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแม่เด็กไม่สามารถทำความเข้าใจต่อสถานะของเด็กได้ว่าเพราะเหตุใดเด็กจึงไม่สามารถทำการบ้านได้ และไม่ทราบว่าจะใช้วิธีการใดที่เหมาะสมต่อสถานะของเด็ก

ขั้นตอนที่ 3 เมื่อแม่เด็กไม่สามารถจัดการต่อสถานการณ์ได้ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงภาวะการขาดทักษะในการจัดการปัญหา และขาดความสามารถในการควบคุมอารมณ์ จึงแสดงออกด้วยการทำรุนแรงต่อเด็ก โดยที่แท้จริงแล้วแม่เด็กไม่ได้มีเจตนาทำร้ายเด็กโดยตรง

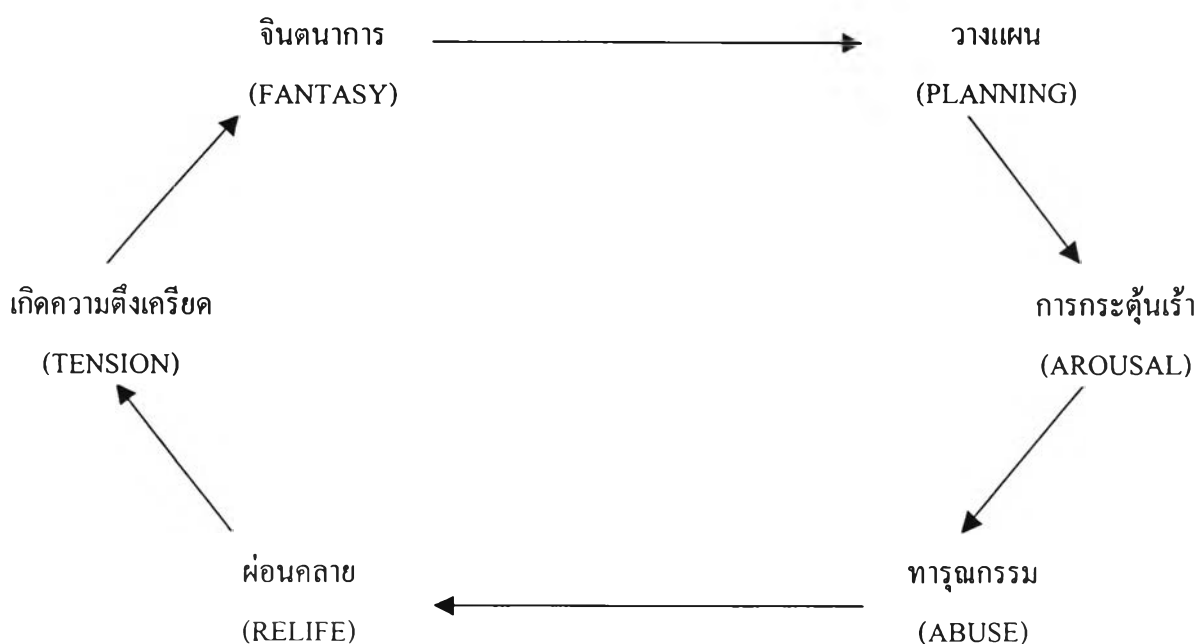
ขั้นตอนที่ 4 หลังจากที่ถูกตีแม่เด็กจะมีความรู้สึกผิดในสิ่งที่ตนเองกระทำลงไป ด้วยข้ออ้างไม่คิดว่าเด็กจะบาดเจ็บรุนแรงขนาดนี้ โดยแม่เด็กจะพยายามเข้าไปดูแลเด็กจนความรู้สึกผิดคลี่คลายลง และเมื่อมีสถานการณ์ที่เด็กมีกิจกรรมร่วมกับแม่อีกและมีสถานการณ์ที่ก่อความกดดันให้เด็กและแม่อีกครั้ง กระบวนการก็จะเริ่มต้นขั้นตอนแรกอีกครั้ง

กรณีศึกษาที่ 2 กรณีเด็กถูกบิดาเลี้ยงล่วงเกินทางเพศ

กรณีเด็กหญิงอายุ 11 ปีถูกพ่อเลี้ยงล่วงเกินทางเพศ ปกติเด็กอาศัยกับแม่ พ่อเลี้ยงและพี่ชายเด็ก ช่วงเวลาเกิดเหตุจะเป็นวันหยุดที่เด็กไม่ได้ไปโรงเรียนและเวลาที่แม่เด็กออกไปทำงานในตอนเช้ามีดก่อนเด็กไปโรงเรียน กรณีนี้เด็กให้ข้อเท็จจริงว่า บิดาเลี้ยงจะเข้ามาหาที่ที่นอนของเด็กและจับแขนเด็กไว้และกระทำอนาจารเด็ก และมีการกระทำซ้ำเร้าเด็กเมื่อเหตุการณ์ผ่านไปแล้วประมาณ 6 เดือน เด็กเคยเล่าเรื่องที่เกิดขึ้นให้แม่ฟังและแม่เคยแอบกลับมาดูตอนที่เด็กอยู่กับพ่อเลี้ยง แม่เคยเห็นเด็กกับพ่อเลี้ยงหันหน้าเข้าหากันและให้เด็กจับอวัยวะเพศตนเอง เมื่อแม่เด็กทราบเรื่องมีการทะเลาะตบตีกับพ่อเลี้ยงเด็ก พ่อเลี้ยงเด็กรับว่าตนทำจริงและรู้สึกผิดที่ทำลงไป และแม่เด็กพยายามให้เด็กอยู่กับตนตลอดเวลาแต่พ่อเลี้ยงจะคอยห้ามไม่ให้เด็กอยู่บ้านเพื่อทำการบ้านหรือช่วยงานบ้าน แต่หลังจากนั้นก็เกิดการล่วงเกินทางเพศเกิดขึ้นอีก

พ่อเลี้ยงได้กราขรับสารภาพว่ากระทำผิดจริงและทำไปเพราะรู้สึกโกรธมารดาเด็กที่ไม่ยอมให้เงินตนไปใช้ รู้สึกโกรธและไม่มีวิธีระบายความโกรธจึงลงมือกระทำกับเด็ก ซึ่งจะเห็นว่าเป็นข้ออ้างที่ไม่สมเหตุสมผล

จากกรณีศึกษาจะพบว่าในกรณีล่องเกินทางเพศนั้นมีวงจรของการกระทำที่คล้ายคลึงกับการทำร้ายร่างกายแต่สิ่งที่มากระตุ้นให้ผู้กระทำกระทำผิดต่อเด็กนั้นเป็นการกระตุ้นเร้าในทางเพศและเป็นการกระทำที่มีการวางแผนการล่วงหน้า เช่น การพยายามให้เด็กอยู่กับตนตามลำพัง เมื่อการทารุณกรรมเสร็จสิ้นลงผู้กระทำมักจะรู้สึกผ่อนคลายต่อแรงกระตุ้นทางเพศซึ่งมีลักษณะเดียวกันกับการเสพยาเสพติด แต่หลังจากนั้นจะมีภาวะเครียดอันอาจเกิดจากความรู้สึกผิดของตนเองหรือเมื่อเกรงว่าการทารุณกรรมจะถูกเปิดเผย แต่เมื่อเหตุการณ์ทุกอย่างผ่านพ้นไประยะหนึ่ง ผู้กระทำจะพยายามหาเหตุผลเพื่อทำให้ตนเองรู้สึกสบายใจในสิ่งที่เกิดขึ้นและไม่มีการแทรกแซง เมื่อเกิดการกระตุ้นเร้าทางเพศขึ้นกับผู้กระทำการทารุณกรรมก็จะเกิดขึ้นซ้ำอีกตามกระบวนการเดิม ซึ่งกลไกเช่นนี้เป็นไปตามกลุ่มอาการเสพยาเสพติดทางเพศของผู้กระทำ ซึ่งสามารถแสดงเป็นแผนภาพได้ดังนี้⁷

นอกจากนั้นได้มีการทำการศึกษาถึงกระบวนการและขั้นตอนล่องเกินทางเพศไว้ซึ่งทำให้เข้าถึงกระบวนการที่แสดงออกมาภายนอก และกระบวนการคิดของผู้กระทำได้อย่างชัดเจนมากขึ้น

Wyre⁸ ได้อธิบายถึงกระบวนการการล่องเกินทางเพศทางสายเลือด(The Seductive incest cycle) โดยอธิบายว่าวงจรดังกล่าวนี้สามารถเกิดขึ้นได้ทั้งในกรณีที่ผู้กระทำเป็นพ่อที่แท้จริงหรือพ่อเลี้ยง โดยมีขั้นตอนต่าง ๆ 13 ขั้นตอน คือ 1) มีการหยอกล้อเล่นกับเด็ก 2) อาบน้ำ 3) การกระตุ้นทาง

⁷ Furness Tilman .The Multi-Professional Handbook of Child Sexual Abuse: Integrated Management, Therapy and Legal Intervention. first published(New York: Routledge, 1991), p.35.

⁸ Dennis Howitt, Paedophiles and Sexual Offences Against Children , (England: John Wiley & Sons Ltd. 1995), p. 84.

เพศของผู้ชายร่วมกับการมีจินตนาการทางเพศ 4) เด็กเข้าไปนอน 5) ผู้ชายรับรู้ว่เด็กชอบการหยอก
ล้อ 6) มีการสอนเรื่องเพศให้กับเด็ก ด้วยบทเรียนต่าง ๆ ที่พอจะบอกเด็กโดยเป็นลักษณะของการเข้า
สู่ขั้นตอนต่าง ๆ ของการล่วงเกินทางเพศเด็ก 7) การหยอกล้อเริ่มเข้าไปถึงพื้นที่ส่วนตัวของเด็ก 8) ผู้
ชายเริ่มสำเร็จความใคร่ด้วยอวัยวะเพศของเด็ก 9) เด็กจะตกอยู่ภายในกับดักของผู้กระทำ โดยจะต้อง
เจ็บ หรือถูกบังคับให้เก็บเรื่องที่เกิดขึ้นเป็นความลับ ในขณะที่ผู้กระทำจะบอกกับตัวเองว่าเด็กมี
ความสุขกับสิ่งที่เกิดขึ้น 10) การล่วงเกินทางเพศเกิดขึ้นซ้ำ และมีการกระทำที่มากขึ้น 11) ผู้กระทำมี
ความคิดเกี่ยวกับการล่วงเกินทางเพศมากขึ้น 12) ไม่มีใครสามารถยุติการล่วงเกินทางเพศได้เมื่อมี
การเริ่มต้นแล้ว 13) จากการสำเร็จความใคร่ของผู้กระทำด้วยจินตนาการของผู้กระทำเองที่เกี่ยวกับ
การล่วงเกินทางเพศเด็ก พฤติกรรมการกระทำผิดก็จะถูกทำให้เกิดขึ้นอีกซ้ำ ๆ

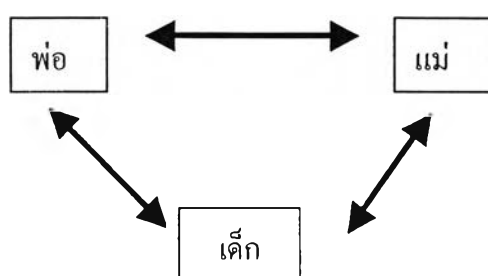
จากวงจรของการทารุณกรรมทั้งการทำร้ายร่างกายและการล่วงเกินทางเพศ นั้นจะเห็นว่า
การที่จะป้องกันการกระทำซ้ำนั้นจึงต้องทำการแทรกแซงมิให้วงจรของการทารุณกรรมสามารถ
ดำเนินการไปจนถึงจุดที่จะมีการกระทำเกิดขึ้น และจะเห็นว่าแม้ปัจจัยภายนอกจะมีส่วนต่อการ
กระตุ้นเร้าผู้กระทำจนก่อให้เกิดการทารุณกรรมเด็กนั้น แต่กว่าจะถึงขั้นตอนของการกระทำจะมี
กระบวนการคิดภายในของผู้กระทำหลายขั้นตอน ตั้งแต่เมื่อเกิดสถานการณ์ที่กระตุ้นเร้ากับผู้กระทำ
ซึ่งมีลักษณะเหมือนการจุดฉนวนระเบิดและรอการระเบิดเมื่อโอกาสอำนวย คือ อยู่ในสถานการณ์
อยู่กับเด็กตามลำพัง ดังนั้นการลดฉนวนหรือที่เกิดจากสิ่งเร้าจึงเป็นวิธีการลดความเสี่ยงที่ผู้กระทำ
จะทารุณกรรมเด็ก ได้ตั้งแต่จุดเริ่มต้นของวงจร ซึ่งสามารถทำได้โดยการช่วยเหลือให้ผู้กระทำมี
ความสามารถและวิธีการในการจัดการกับอารมณ์ของตนเอง⁹ ดังนั้นกระบวนการต่าง ๆ ที่จะมีประ
สิทธิภาพในการป้องกันมิให้ผู้กระทำผิดกลับไปกระทำทารุณกรรมเด็กอีกนั้น จึงต้องเป็นกระบวน
การที่สามารถค้นหากลไกการทำผิดหรือปัจจัยที่เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเริ่มวงจรการทารุณกรรม
และมีกระบวนการช่วยเหลือให้ผู้กระทำสามารถจัดการพฤติกรรมซึ่งเป็นกระบวนการภายในของผู้
กระทำด้วยตัวเอง อย่างไรก็ตามหากปัจจัยดังกล่าวมีความรุนแรงหรือผู้กระทำไม่มีศักยภาพภาพ
เพียงพอการยุติวงจรการทารุณกรรมได้ จะต้องอาศัยกลไกภายนอกเพื่อควบคุมมิให้ผู้กระทำเข้าไป
อยู่ในภาวะที่อาจเกิดการกระตุ้นให้วงจรการทารุณกรรมดำเนินต่อไปได้จนถึงสิ้นสุด

2.1.6 ผลกระทบและปฏิกิริยาของบุคคลในครอบครัวที่เกิดขึ้นจากการทารุณกรรมเด็กโดยผู้
ปกครอง

⁹ Gal! Ryan. "The Sexual Abuser," in the Battered Child. ed. Mary Edna Helfer (United State
of America: University of Chicago, 1997), p.336.

เด็กซึ่งถูกผู้ปกครองซึ่งเป็นสมาชิกในครอบครัวทารุณกรรมเป็นปรากฏการณ์ที่ แสดงให้เห็นว่ามีความสัมพันธ์ที่ผิดปกติเกิดขึ้นในครอบครัวนั้น และผลเสียหายมิได้มีเฉพาะความเสียหายทางร่างกายหรือจิตใจของเด็กที่ถูกทารุณกรรมเท่านั้น แต่ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวด้วย และผลกระทบนี้เป็นประเด็นสำคัญอย่างยิ่งที่ต้องพิจารณาว่า หากเด็กจะกลับมาอยู่ในความดูแลของครอบครัวอีกครั้ง ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการดูแลครอบครัวจะมีมาตรการอย่างไรที่จะทำให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวกลับคืนสู่สภาวะปกติและปลอดภัยสำหรับเด็ก

การทำความเข้าใจต่อผลกระทบของการทารุณกรรมเด็ก นอกจากจะทำให้ทราบถึงความเสียหายที่บุคคลต่าง ๆ ได้รับความจากการทารุณกรรมเด็ก ซึ่งมีทั้งผู้ที่ได้รับความเสียหายโดยตรง เช่น ตัวเด็ก และสมาชิกในครอบครัวและผู้ที่ไม่ได้รับความเสียหายทางอ้อม เช่น ชุมชน เป็นต้น แล้วยังทำให้ทราบถึงปฏิกริยาที่บุคคลในครอบครัวมีต่อกันเอง และที่มีบุคคลภายนอก รวมทั้งปฏิกริยาที่มีต่อผู้ให้ความช่วยเหลือ ซึ่งมีความสำคัญต่อการกำหนดแนวทางการบำบัดฟื้นฟูครอบครัวเป็นอย่างยิ่ง องค์ประกอบภายในครอบครัวที่จะได้รับผลกระทบจากการทารุณกรรมเด็ก พิจารณาได้จากแผนภาพความสัมพันธ์ในครอบครัว ดังนี้

แผนภาพข้างต้นแสดงให้เห็นว่า องค์ประกอบในครอบครัวเมื่อพิจารณาจากตัวบุคคลหลักคือ พ่อ แม่และลูก ความสัมพันธ์ของบุคคลทั้งสามนี้ แบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ คือ 1. ความสัมพันธ์ของพ่อกับแม่เด็ก ในสถานะของความเป็นสามีภรรยา ซึ่งโดยปกติเป็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นมาก่อนที่เด็กจะเข้ามาเป็นสมาชิกในครอบครัว 2. ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อที่มีต่อลูก และ 3. ความสัมพันธ์ระหว่างแม่ที่มีต่อลูก ซึ่งคุณภาพของความสัมพันธ์ของพ่อแม่ที่มีต่อลูกเป็นอย่างไรนั้นมีปัจจัยหลายประการมาเป็นตัวกำหนด เช่น ความพร้อมของพ่อแม่ในการมีบุตร เป็นต้น ในทางกลับกัน ในกรณีที่มีความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ที่มีต่อลูก หากเป็นความสัมพันธ์ในเชิงลบ เช่น พ่อแม่รู้สึก ว่าลูกเป็นภาระ ไม่มีความต้องการมีลูก ความสัมพันธ์ลักษณะนี้ก็จะเป็เหตุให้เกิดการทารุณกรรมเด็ก และผลที่ตามมาคือ หลังจากที่มีการทารุณกรรมเด็กแล้ว จะพบว่าความสัมพันธ์นี้ก็ได้รับผลกระทบตามมาเช่นกัน ดังนั้น การพิจารณาถึงผลกระทบที่เกิดจากการทารุณกรรมเด็กในครอบครัว จึงต้องพิจารณาทุกมิติที่เป็นองค์ประกอบของครอบครัว ดังนี้

1) ผลกระทบต่อตัวเด็ก ผลกระทบที่เด่นชัดที่สุดที่เกิดขึ้นจากทารุณกรรมเด็กประการหนึ่งคือผลกระทบทางร่างกายเด็กตั้งแต่การเกิดบาดแผลจากการถูกทำร้ายหรือการติดโรคทางเพศสัมพันธ์ในกรณีการล่วงเกินทางเพศ นอกจากนี้ยังพบว่าเด็กที่ถูกทำร้ายในครอบครัวซึ่งเป็นระยะเวลาอย่างต่อเนื่องกันจะส่งผลให้เด็กมีปัญหาพัฒนาการทางด้านร่างกายที่ล่าช้าเนื่องจากขาดการกระตุ้นจากผู้เลี้ยงดู

นอกจากนั้นยังพบว่าเมื่อเด็กถูกทารุณกรรมเด็กจะเกิดความวิตกกังวลต่าง ๆ ตามมา ทั้งความกลัวว่าจะต้องสูญเสียพ่อแม่หรือคนที่ตัวเองรัก กลัวว่าไม่มีคนเชื่อในเรื่องที่เกิดขึ้น กลัวโดนลงโทษ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการกลัวพ่อแม่จะถูกลงโทษ

เด็กที่ถูกทารุณกรรมบางรายอาจมีผลกระทบทางอารมณ์จิตใจที่รุนแรงจนป่วยด้วยโรคทางจิตเวชซึ่งมีหลายชนิด ที่สำคัญคือ ความผิดปกติในการปรับตัว อาการเจ็บป่วยทางกายที่เกิดจากจิตใจ โรคซึมเศร้า โรคเครียดหลังประสบเหตุการณ์ร้ายแรงและพฤติกรรมก้าวร้าว เกรงต่อต้าน ซึ่งการบำบัดรักษาต้องใช้บุคลากรทางการแพทย์ เช่น จิตแพทย์ นักจิตบำบัด เป็นหลัก และประสานงานกับฝ่ายต่าง ๆ ที่ดูแลเด็ก แนวการรักษาใช้การทำจิตบำบัดรูปแบบต่าง ๆ และหรือ การใช้ยาทางจิตเวช ซึ่งต้องรักษาต่อเนื่อง สม่ำเสมอ และบางรายต้องใช้เวลาในการบำบัดรักษายาวนาน¹⁰

กรณีล่วงเกินทางเพศโดยบุคคลในครอบครัวจะเกิดผลกระทบต่อเด็กในลักษณะที่การล่วงเกินทางเพศเป็นกลุ่มอาการของการเก็บความลับ ซึ่งจะทำให้เด็กไม่ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการถูกล่วงเกินทางเพศ เนื่องจากความวิตกกังวลถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับผู้กระทำหรือที่จะเกิดขึ้นกับแม่เด็ก หรือเกรงว่าจะถูกกล่าวหาว่าเด็กโกหก หรือเป็นการเนรคุณต่อผู้มีพระคุณ อาการหวาดกลัวผู้กระทำ ความกระทบกระเทือนใจจากการถูกกระทำ จนไม่สามารถย้อนกลับไปคิดถึงการถูกกระทำ ซึ่งส่งผลต่อความพร้อมในการให้การต่อกระบวนการยุติธรรม นอกจากนี้ยังเกิดความกลัวต่อความสูญเสียสมาชิกในครอบครัว รวมถึงความกังวลต่อปฏิภิกิริยาของบุคคลแวดล้อมที่จะมีต่อเด็ก เช่น จากเพื่อนบ้าน เพื่อนที่โรงเรียน หรือครู เป็นต้น ซึ่งทำให้เกิดอุปสรรคในการสืบสวนสอบสวนในคดีอาญา และเป็นสาเหตุที่ทำให้ผลกระทบทางด้านจิตใจของเด็กมีความรุนแรงมากขึ้น และในรายที่เด็กถูกล่วงเกินทางเพศมาเป็นเวลานาน อาจส่งผลรุนแรงถึงขั้นมีอาการเสพติดทางเพศ ซึ่งเป็นอาการที่ยากแก่การดูแลและมีความเสี่ยงสูงที่เด็กจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความผิดปกติทางเพศ คำประเวณี หรือกระทำผิดทางเพศต่อบุคคลอื่น

2) ผลกระทบต่อครอบครัวเด็ก ในกรณีการทารุณกรรมเด็กโดยบุคคลในครอบครัว การช่วยเหลือในภาวะวิกฤติบางกรณีมีความจำเป็นต้องแยกเด็กจากครอบครัวเพื่อป้องกันมิให้เด็กถูกกระทำซ้ำ ซึ่งต่างจากกรณีที่เด็กถูกทารุณกรรมโดยบุคคลอื่นที่มีความจำเป็นน้อยในการแยกเด็กจากครอบครัว

¹⁰ ชาตรี วิจิตรชาติ, โรคทางจิตเวชในเด็กที่ถูกทารุณกรรม ใน คู่มือปฏิบัติงานทีมสหวิชาชีพในกระบวนการคุ้มครองเด็ก, หน้า 242.

ครัว ซึ่งส่งผลให้ครอบครัวไม่สามารถใช้ชีวิตได้ตามเดิม และโดยมากผู้ปกครองที่กระทำทารุณกรรมเด็กโดยเฉพาะในกรณีการล่วงเกินทางเพศผู้กระทำมักเป็นบุคคลหลักในการหารายได้ให้ครอบครัวและเด็กมักจะพึ่งพาผู้กระทำผิดเสมอ ดังนั้นเมื่อมีการดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดผลกระทบบางด้านเศรษฐกิจจึงตามมาเนื่องจากขาดคนหลักที่หารายได้ให้ครอบครัว ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้สมาชิกในครอบครัวปกป้องผู้กระทำผิดและในอีกด้านหนึ่งการทารุณกรรมเด็กในครอบครัวจะส่งผลต่อสถานภาพสมรสหรือสถานของการเป็นสามีภรรยาระหว่างพ่อและแม่เด็กทั้งการไม่ไว้วางใจสามี หรืออาจเกิดภาวะที่แม่เด็กไม่ไว้วางใจลูกและคิดว่าลูกเป็นบ่อเกิดของปัญหาทั้งหมดที่เกิดขึ้น

3) ผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของพ่อแม่ การที่เกิดการทารุณกรรมเด็กในครอบครัว แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่ผิดปกติระหว่างสามีภรรยาของพ่อกับแม่เด็ก ซึ่งในบางกรณีพ่อหรือแม่ที่มีได้ทารุณกรรมเด็ก เป็นบุคคลที่ไม่สามารถให้การปกป้องลูกได้ รวมถึงไม่สามารถปกป้องตัวเองได้เช่นกัน เช่น กรณีที่เด็กถูกพ่อล่วงเกินทางเพศ และแม่เข้ามาเห็นเหตุการณ์แต่ไม่สามารถช่วยเหลือลูกได้เนื่องจากถูกพ่อทำร้าย หรือแม่กลัวพ่อจะทำร้าย จึงปล่อยให้เด็กถูกทารุณกรรมต่อไป

จะเห็นว่าการทารุณกรรมเด็กส่งผลต่อความสัมพันธ์ของพ่อแม่ในลักษณะที่ก่อให้เกิดความรู้สึกที่ไม่มั่นคงต่อกัน หรือในบางกรณีอาจส่งผลให้พ่อแม่แยกตัวออกจากผู้อื่นมากขึ้น และถึงลูกในที่สุดส่วนตัวของพ่อแม่เด็กจะเกิดความวิตกกังวลต่าง ๆ ตามมาโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อการทารุณกรรมที่เกิดขึ้นในครอบครัวถูกเปิดเผย ทั้งความรู้สึกสูญเสียทุกอย่าง เช่น การกลัวการสูญเสียคู่ครอง สูญเสียลูก สูญเสียความช่วยเหลือจากญาติ หรือการกังวลต่ออนาคตของตนเองว่าใครจะเป็นคนช่วยดูแลลูกและครอบครัว การกลัวเสียชื่อเสียง หมดความมั่นใจในการดูแลลูก และถึงผลกระทบทางด้านการเงิน งานอาชีพที่จะตามมา

4) ผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับเด็ก สืบเนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างพ่อกับแม่ข้างต้น ลักษณะของความสัมพันธ์ดังกล่าว ย่อมส่งผลโดยตรงต่อความสัมพันธ์กับเด็ก กล่าวคือ ในบางกรณีเมื่อเกิดการทารุณกรรมเด็กแล้ว จะพบว่าผู้ปกครองที่ไม่เกี่ยวข้องกับการทารุณกรรมเด็ก เข้ามาทำหน้าที่ปกป้องเด็ก เช่น แม่เข้ามาปกป้องลูกในกรณีที่ลูกถูกพ่อล่วงเกินทางเพศ แต่ในทางตรงข้ามหากผู้ปกครองคนอื่น ๆ เข้าข้างผู้กระทำผิดต่อเด็ก จะโยนความผิดที่เกิดขึ้นให้กับเด็ก พ่อและแม่จะมีความสัมพันธ์ในทางลบกับเด็ก ซึ่งหากไม่สามารถฟื้นฟูความสัมพันธ์ของครอบครัวให้กลับมาเป็นปกติได้ เด็กก็ไม่สามารถกลับไปอยู่กับครอบครัวได้แม้ว่าผู้กระทำผิดต่อเด็กจะถูกดำเนินคดีไปแล้วก็ตามเพราะการดำเนินคดีไม่ได้เป็นหลักประกันว่าความสัมพันธ์ที่มีต่อเด็กจะดี และปลอดภัยมากขึ้น

5) ผลกระทบต่อเด็กคนอื่นที่อยู่ในบ้าน เมื่อเกิดการทารุณกรรมเด็กเกิดขึ้นในครอบครัว เป็นเรื่องสำคัญมากที่ต้องตระหนักว่า เพื่อนของเด็ก พี่น้องเด็ก อาจตกอยู่ในภาวะที่เสี่ยงต่อการถูกทารุณกรรมเช่นกัน

Muram et al ¹¹พบว่าจากการประเมินเด็กที่มีความเกี่ยวข้องกับเด็กที่ถูกล่วงเกินทางเพศโดยบุคคลในครอบครัวในระยะเวลา 6 เดือน มีเด็กผู้หญิง 247 คน อายุ 12 ปีที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้เสียหายที่ถูกล่วงเกินทางเพศโดยบุคคลในครอบครัว ถูกส่งตัวมาที่โรงพยาบาลเพื่อตรวจประเมินเกี่ยวกับการถูกล่วงเกินทางเพศ ในจำนวนนี้ 188 คน ตกเป็นผู้เสียหายจากการถูกล่วงเกินทางเพศครั้งแรก และ 59 คน เป็นผู้เสียหายครั้งที่สอง และจากการตรวจร่างกายพบว่าเด็กหญิงจำนวน 59 รายนี้ 45 รายพบความผิดปกติที่อวัยวะเพศ ซึ่งจากข้อเท็จจริงดังกล่าวสามารถกล่าวได้ว่าพี่น้องของเด็กที่เป็นผู้เสียหายจากการถูกล่วงเกินทางเพศโดยบุคคลในครอบครัวหรือเด็กคนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับผู้เสียหาย หรือใกล้ชิดกับผู้กระทำผิดมีความเสี่ยงสูงที่จะถูกล่วงเกินทางเพศ

6) ผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของครอบครัวกับชุมชน แม้การทารุณกรรมเด็กจะเกิดขึ้นภายในครอบครัวแต่โดยปกติชุมชนหรือเพื่อนบ้านมักจะทราบว่ามี ความผิดปกติเกิดขึ้นในครอบครัวนี้แต่อาจไม่ทราบถึงระดับความรุนแรงและลักษณะของพฤติกรรม โดยปกติแล้วครอบครัวที่มีการทารุณกรรมเด็กมักเป็นครอบครัวที่แยกตัวออกจากสังคมรอบข้างหรือเป็นครอบครัวที่สังคมปฏิเสธ ด้วยหลายสาเหตุ เช่น เป็นครอบครัวที่ติดยาเสพติด เป็นที่รังเกียจของชุมชน หรือสร้างความเดือดร้อนรำคาญแก่ชุมชน เช่น มีการทะเลาะเสียงดังในเวลากลางคืน ดังนั้นเมื่อมีการทารุณกรรมเกิดขึ้นความสัมพันธ์ของชุมชน ก็จะยิ่งห่างจากสังคมมากขึ้น ทั้งในด้านที่เพื่อนบ้านไม่ยอมเข้าไปยุ่งเกี่ยวและในด้านที่สมาชิกในครอบครัวไม่ยอมให้เพื่อนบ้านเข้ามาเกี่ยวข้อง

7) ผลกระทบต่อความปลอดภัยของสังคม ในแง่ของสังคมโดยรวมนั้น การที่ในละแวกที่อยู่อาศัยได้มีการทารุณกรรมเด็กเกิดขึ้นโดยเฉพาะการล่วงเกินทางเพศ จะส่งผลให้คนในชุมชนมีความรู้สึกไม่ปลอดภัย บางสถานที่อาจรุนแรงถึงขั้นหวาดระแวงและส่งผลต่อการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของสังคม ประกอบกับผลงานวิจัยของสถาบันอาชญาวิทยา ประเทศออสเตรเลีย ที่ชี้ให้เห็นว่าผู้กระทำผิดที่ล่วงเกินทางเพศเด็กในครอบครัว เคยกระทำผิดล่วงเกินทางเพศเด็กนอกครอบครัวมาด้วยซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นได้ว่าผู้กระทำกลุ่มนี้ยังมีการกระทำผิดต่อเด็กนอกครอบครัวด้วย ผลการศึกษาของ Abel et al., 1983 (22)พบว่าพ่อที่ล่วงเกินทางเพศลูกของตนเองกระทำผิดทางเพศต่อบุคคลอื่นนอกครอบครัว รวมถึงการข่มขืนกระทำชำเราผู้หญิง นอกจากนี้จากการศึกษาของ Becker and Coleman, 1988 (22)พบว่า ครึ่งหนึ่งของผู้กระทำที่ล่วงเกินทางเพศเด็กผู้หญิงในครอบครัว กระทำผิดทางเพศต่อผู้หญิงนอกครอบครัวและหนึ่งในสามล่วงเกินทางเพศเด็กผู้ชายซึ่งเป็นเด็กผู้ชายนอกครอบครัว¹²และหากผู้กระทำผิดเป็นบุคคลที่ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับเด็ก เช่น เป็นครู เป็นผู้ฝึกสอนกีฬา ยังมีความเสี่ยงต่อเด็กรายอื่น ๆ ที่มีโอกาสเข้าไปใกล้ชิดบุคคลเหล่านี้

¹¹ Rod O'Connor Child Sexual Abuser : Treatment, Prevention and Detection , 1991

¹² Dennis Howitt, Paedophiles and Sexual Offences Against Children. p.20.

นอกจากผลกระทบที่เกิดจากการทารุณกรรมเด็กในทุกด้านที่กล่าวมาแล้วนั้น ยังพบว่าเมื่อการทารุณกรรมเด็กถูกเปิดเผย สมาชิกในครอบครัวจะเกิดความวิตกกังวลต่อสิ่งต่าง ๆ ทั้งที่จะเกิดขึ้นกับตนเองและสมาชิกคนอื่น และความกังวลเหล่านี้เป็นปัจจัยหนึ่งที่จะมีผลต่อการให้ความร่วมมือกับมาตรการต่าง ๆ ที่แทรกแซงเข้ามาในครอบครัวหลังจากการเปิดเผยการทารุณกรรม ซึ่ง Dr.Furnish Tillmam ได้สรุปความวิตกกังวลที่เกิดขึ้นกับคนในครอบครัว โดยเฉพาะในส่วนที่เป็นความวิตกกังวลของตัวผู้กระทำไว้ดังนี้¹³

	ผู้กระทำผิด	แม่เด็ก	ตัวเด็ก
ด้าน กฎหมาย	- ถูกจำคุก	- ถูกออกคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก	- ถูกคุ้มครองสวัสดิภาพแล้วต้องแยกจากครอบครัว
ด้าน ครอบครัว	- สูญเสียคู่ครอง - สูญเสียลูก - สูญเสียความช่วยเหลือที่จะได้จากเครือญาติหรือบุคคลอื่นๆ	- สูญเสียคู่ครอง - สูญเสียลูก - สูญเสียผู้ที่ร่วมดูแลลูก - สูญเสียความช่วยเหลือที่จะได้จากเครือญาติหรือบุคคลอื่นๆ	- สูญเสียพ่อ - สูญเสียแม่ - สูญเสียพี่น้อง - กลัวคนไม่เชื่อ - กลัวถูกแก้แค้น - กลัวโดนลงโทษ - กลัวเกิดปัญหารุนแรงในครอบครัว - กังวลถึงสวัสดิภาพความเป็นอยู่ของผู้กระทำหรือบุคคลอื่น เช่น กลัวผู้กระทำฆ่าตัวตาย

¹³ Furness Tilman, The Multi-Professional Handbook of Child Sexual Abuse: Integrated Management, Therapy and Legal Intervention. p. 245.

	ผู้กระทำผิด	แม่เด็ก	ตัวเด็ก
ด้านจิตใจ	<ul style="list-style-type: none"> - คิดฆ่าตัวตาย - ผิดหวังในการเป็นผู้ชีวิต - ขาดความเคารพต่อตัวเอง - มีประวัติติดตัวว่าล่วงเกินทางเพศ - กลัวการอยู่โดดเดี่ยวหรือการพรางจาก - ขาดความสามารถในการจัดการกับปัญหา - ขาดความสามารถในการเผชิญหน้าต่ออาการเสพติดของตัวเองและความเครียดจากการทารุณกรรมเด็ก 	<ul style="list-style-type: none"> - ขาดความเคารพต่อตัวเอง - ผิดหวังในตัวเด็ก - โทษตัวเอง - แต่งงานกับผู้กระทำผิด - ประวัติของตัวเองที่ถูกล่วงเกินทางเพศ - กลัวการอยู่โดดเดี่ยวหรือการพรางจาก - ต้องการการดูแลเอาใจใส่ในขณะที่ไม่ม่มีคู่ 	<ul style="list-style-type: none"> - กลัวถูกตำหนิ - กลัวกลายเป็นคนผิด - ตำหนิตัวเอง - กลัวการอยู่คนเดียวหรือการแยกจาก - ความจงรักภักดี
ด้านสังคม	<ul style="list-style-type: none"> - ถูกเลี้ยงเกิน - เสียชื่อเสียง - มีตราบาป - ถูกโดดเดี่ยว 	<ul style="list-style-type: none"> - เสียชื่อเสียง - ตราบาป - ถูกแยกจาก - ปัญหาการเป็นพ่อแม่คนเดียว(single parent) 	<ul style="list-style-type: none"> - กลัวปฏิกิริยาจากเพื่อน - กลัวการปฏิบัติจากครูและเพื่อนที่โรงเรียน - กลัวเสียเพื่อน
ด้านการเงินและอาชีพ	<ul style="list-style-type: none"> - ตกงาน - ขาดรายได้เลี้ยงดูครอบครัว - ขาดอาชีพและสถานะทางวิชาชีพ - เสียชื่อเสียง 	<ul style="list-style-type: none"> - ประสบปัญหาด้านการเงิน - ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับงานและอาชีพ 	

ความวิตกกังวลด้านต่าง ๆ ของสมาชิกในครอบครัวที่ปรากฏตามตาราง แสดงให้เห็นว่าเมื่อมีการทารุณกรรมเกิดขึ้นความวิตกกังวลและผลกระทบเกิดขึ้นกับทุกคนไม่ใช่เกิดขึ้นเฉพาะกับผู้กระทำหรือผู้ถูกกระทำเท่านั้นแต่เกิดขึ้นกับ สมาชิกในครอบครัวทุกคน รวมถึงเครือญาติและชุมชนซึ่งทั้งหมด คือ “ผู้มีส่วนได้เสีย” จากการทารุณกรรมเด็กที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว ดังนั้นมาตรการต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่การฟื้นฟูครอบครัวจึงต้องเป็นมาตรการที่ผลักดันให้ผู้มีส่วนได้เสียทุกส่วนได้รับการเยียวยาและมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหา อย่างไรก็ตาม จากผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการทารุณ

กรรมเด็กจะส่งผลต่อปฏิกิริยาของแต่ละบุคคลที่มีต่อกันในครอบครัว ซึ่งปฏิกิริยานี้มีผลอย่างยิ่งต่อกระบวนการต่างๆที่จะเข้าไปจัดการปัญหาเพราะเป็นปัจจัยที่บ่งบอกถึงความร่วมมือในการแก้ปัญหาของสมาชิกในครอบครัวแต่ละรายไป 7) ปฏิกิริยาตอบสนองของบุคคลในครอบครัวต่อการทารุณกรรมเด็ก

ในกรณีที่มีการทารุณกรรมเด็กทั้งในและนอกรอบครัวพ่อแม่หรือคนที่เกี่ยวข้องกับเด็กจะมีความรู้สึกโศกเศร้าเสียใจในเรื่องที่เกิดขึ้น ซึ่งในจุดนี้ไม่มีความแตกต่างกัน แต่จะพบว่าหากการทารุณกรรมนั้นกระทำโดยบุคคลในครอบครัวเอง ปฏิกิริยาที่ตามมาหลักจากการที่เรื่องถูกเปิดมาแล้วนั้นมีความแตกต่างกัน ตามที่ Dr.Furniss Tillman ได้ศึกษาไว้ ดังนี้¹⁴

ผู้กระทำเป็นคนนอกรอบครัว	ผู้กระทำเป็นคนในครอบครัว
ปฏิกิริยาของพ่อแม่ต่อเด็ก	
1. ให้ความสนใจต่อเด็ก 2. ให้ความสนใจต่ออาการบาดเจ็บของเด็ก 3. ใส่ใจต่อความเสียหายด้านจิตใจของเด็ก 4. ตั้งคำถามถึงผลกระทบทั้งระยะสั้นและระยะยาว 5. สนใจต่อความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นกับพี่น้องของเด็ก	1. ใส่ใจอยู่กับการปฏิเสธว่าตนเองไม่เกี่ยวข้อง 2. ระมัดระวังในการถามถึงความเสียหายทางร่างกายของเด็ก 3. ระมัดระวังต่อผลกระทบทางด้านจิตใจของเด็ก 4. ไม่ใส่ใจต่อผลกระทบของเด็กทั้งระยะสั้นและระยะยาว 5. ไม่ใส่ใจต่อความเสี่ยงของพี่น้องของเด็ก
ปฏิกิริยาของพ่อแม่ต่อผู้กระทำผิด	
1. มีข้อสงสัยเกี่ยวกับบุคลิกภาพและลักษณะของผู้กระทำที่เฉพาะอย่างเจาะจง 2. แสดงความโกรธอย่างมากและสมเหตุสมผล บางรายต้องการไปทำร้ายผู้กระทำ 3. มีความต้องการดำเนินคดีกับผู้กระทำผิด	1. ไม่มีข้อสงสัยใดๆ เพื่อเจาะจงถึงผู้กระทำผิดต่อเด็ก 2. ไม่จริงจังต่อการเอาตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ
ปฏิกิริยาของพ่อแม่ต่อผู้ประกอบวิชาชีพ	

¹⁴Furness Tilman. The Multi-Professional Handbook of Child Sexual Abuse: Integrated Management, Therapy and Legal Intervention. p. 323.

ผู้กระทำเป็นคนนอกครอบครัว	ผู้กระทำเป็นคนในครอบครัว
1. ต้องการความช่วยเหลือและต้องการรู้ข้อเท็จจริง 2. พยายามทำความเข้าใจต่อการทารุณกรรมที่เกิดขึ้นกับเด็ก 3. ต้องการให้มีการตรวจหากหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความจริง 4. ต้องการคำปรึกษาและการรักษา	1. ก้าวร้าวต่อผู้ประกอบวิชาชีพ 2. ไม่สนใจต่อการทำความเข้าใจต่อการทารุณกรรมเด็ก 3. ไม่สนใจต่อการตรวจพิสูจน์หาความจริง 4. ต้องการแยกตัวเองและหาวิธีการจัดการปัญหาด้วยตัวเอง
ปฏิกิริยาของพ่อแม่ต่อตัวเอง	
1. ระบบการคิด Barrage of question 2. อารมณ์ สิ้นหวัง และซึมเศร้า 3. มองตัวเองแบบโทษตัวเอง คำหึงตัวเอง ต้องการทำร้ายผู้กระทำ มีข้อสงสัยในตัวเอง	1. ไม่มีคำถามใด ปฏิเสธทุกอย่าง 2. พยายามควบคุมคนอื่น ก้าวร้าว 3. โทษเด็ก นักวิชาชีพ และคนอื่น ๆ

ตารางแสดงปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นของสมาชิกในครอบครัวกรณีการทารุณกรรมเด็ก โดยเปรียบเทียบระหว่างกรณีที่ผู้กระทำเป็นบุคคลนอกครอบครัวกับกรณีที่ผู้กระทำเป็นบุคคลในครอบครัว แสดงให้เห็นว่าในกรณีที่เด็กถูกระทำโดยคนนอกครอบครัวนั้นเด็กจะได้รับการคุ้มครองจากพ่อแม่อย่างมาก และครอบครัวเองก็ต้องการให้มีผู้อื่นเข้ามาช่วยในการคุ้มครองลูกของตัวเอง ซึ่งจะเห็นได้ว่าในกรณีที่เด็กถูกระทำโดยคนนอกครอบครัวนั้นพ่อแม่มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้ประกอบวิชาชีพและให้ความร่วมมือแก่ผู้ประกอบวิชาชีพเป็นอย่างดี จะเห็นได้ว่าปฏิกิริยาต่างๆ ที่ตามมานั้นเริ่มจากการยอมรับว่ามีปัญหาเกิดขึ้นจริงและต้องการแก้ปัญหา

ในทางกลับกันในกรณีที่ผู้กระทำเป็นคนในครอบครัวจะพบว่า ปฏิกิริยาที่พ่อแม่มีต่อเด็กคือ ไม่ยอมรับว่ามีการทารุณกรรมเด็กเกิดขึ้น เห็นได้จากพ่อแม่ไม่ยอมรับว่าลูกมีบาดแผลอะไร บาดแผลเกิดขึ้นจากใคร ส่งผลให้ไม่สนใจที่จะรู้ว่าใครมาทำให้เกิดความเสียหายกับลูกตัวเอง เมื่อพ่อแม่ปฏิเสธปัญหาแล้วก็ปฏิเสธการเข้ามาของผู้ที่มีหน้าที่จัดการปัญหาเช่นกัน คือ พ่อแม่ต่อต้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ และพยายามรีบบำเด็กและครอบครัวออกจากการกำกับดูแลของเจ้าหน้าที่ให้เร็วที่สุด

ปรากฏการณ์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่าเมื่อเด็กถูกทารุณกรรมโดยคนในครอบครัวแล้ว ครอบครัวไม่มีความสามารถในการคุ้มครองเด็กและเป็นอันตรายกับเด็ก จำเป็นต้องมีการใช้อำนาจทางกฎหมายเข้าไปแทรกแซงอำนาจปกครองของพ่อแม่เพื่อสร้างหลักประกันเรื่องความปลอดภัยแก่เด็ก และในระยะยาวพ่อแม่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทารุณกรรมลูกทั้งทางตรงและทางอ้อมต้องได้

รับการปรับเปลี่ยนแก้ไขให้มีความสามารถในการดูแลเด็กจนเป็นที่ปรากฏว่าพ่อแม่ปลอดภัยเพียงพอแก่เด็ก ซึ่งมาตรการที่เหมาะสมต้องเป็นมาตรการที่สามารถทำให้ผู้ปกครองที่มีปฏิกิริยาต่อต้านและไม่ต้องการความช่วยเหลือเข้าสู่ระบบการช่วย ซึ่งอาจเป็นลักษณะของการสร้างแรงจูงใจและการกดดันผู้ปกครองเด็กในเวลาเดียวกัน ดังนั้นในส่วนนี้จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งว่าเมื่อต้องมีมาตรการแก้ไขผู้กระทำผิดต่อเด็กที่มีลักษณะไม่ยอมรับว่าตนเองได้กระทำผิด มาตรการใดจะเป็นมาตรการที่นำมาใช้กับกรณีเช่นนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุดและส่งผลให้เด็กสามารถกลับไปสู่ครอบครัวได้มากที่สุด

2.2 สาเหตุของการทารุณกรรมเด็กโดยผู้ปกครอง

ประเด็นสำคัญที่จะนำไปสู่การวางแผนการสร้างหลักประกันความปลอดภัยแก่เด็กคือ การค้นหาสาเหตุที่ทำให้เกิดการทารุณกรรมเด็กในครอบครัว ซึ่งหากพิจารณาถึงตัวผู้กระทำจะพบว่าปัจจัยที่ทำให้ผู้ปกครองทารุณกรรมเด็กมีความแตกต่างกันไปในผู้ปกครองแต่ละราย การทราบสาเหตุที่พ่อแม่ทารุณกรรมลูกจะทำให้สามารถกำหนดแนวทางได้ว่าพ่อแม่รายนี้มีแนวโน้มที่จะกลับมาทำหน้าที่พ่อแม่อีกหรือไม่และสาเหตุนั้นเป็นสาเหตุที่สามารถแก้ไขได้หรือไม่ ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้จะทำการศึกษาถึงสาเหตุหลัก 3 ประการที่ทำให้พ่อแม่หรือผู้ปกครองทารุณกรรมเด็กที่อยู่ในความดูแล คือ (1) สาเหตุทางด้านร่างกาย (2) สาเหตุทางด้านจิตใจ และ (3) สาเหตุทางด้านสังคม

2.2.1 สาเหตุทางด้านร่างกาย

พ่อแม่กระทำทารุณกรรมเด็กที่อยู่ในความดูแลในบางรายมีพฤติกรรมต่อต้านสังคม หรือมีลักษณะการเป็นผู้ร้ายโดยสันดาน (psychopath) ส่วนหนึ่งมีสาเหตุมาจากพันธุกรรม ผู้กระทำผิดกลุ่มนี้มีความบกพร่องในระบบประสาทอัตโนมัติและสมองส่วนหน้า (cortex) ลดการทำงานลง ภาวะนี้เกิดจากการที่สมองถูกกระทบกระเทือนอย่างรุนแรง มีประวัติลมชักในอดีตและในปัจจุบัน

2.2.2 สาเหตุทางด้านจิตใจและพฤติกรรม

ปัจจัยทางด้านจิตใจมีส่วนทำให้พ่อแม่มีพฤติกรรมรุนแรงต่อเด็กได้ ตั้งแต่ปัญหาทางจิตเวชที่มีความรุนแรงในระดับต่ำจนถึงความรุนแรงถึงขนาดเป็นโรคจิต อย่างไรก็ตามแม้จะมีนักวิจัยบางส่วนกล่าวว่า สภาพทางจิตใจของพ่อแม่ที่ทารุณกรรมลูกนั้นไม่มีความแตกต่างจากพ่อแม่โดยทั่วไปนัก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการทารุณกรรมเด็กนั้นเกิดขึ้นจากองค์ประกอบหลายอย่าง ดังนั้นระดับความรุนแรง ความต่อเนื่อง การสั่งสมของตัวแปรต่าง ๆ ทางสังคมที่แวดล้อมครอบครัว เช่น ฐานะทางเศรษฐกิจ ตลอดจนการแสดงปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของสมาชิกในครอบครัวจะเป็นตัวชี้วัด

ประการหนึ่ง ดังนั้นแม้ว่าบางอย่างของครอบครัวที่ทำร้ายเด็กจะมีความเหมือนกับครอบครัวทั่วไป แต่ก็มีองค์ประกอบบางประการที่ข้อมต้องแตกต่างจากครอบครัวทั่วไป ดังนี้

2.2.2.1 ประวัติการถูกทำร้ายในวัยเด็กของพ่อแม่

มีผู้กล่าวว่าพ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็กจะปฏิบัติต่อเด็กในลักษณะเดียวกันกับที่ตนเองถูกปฏิบัติมา ดังตัวอย่างเช่น ในกรณีเด็กผู้ชาย 2 คน อายุ 2 ขวบครึ่ง และ 4 ขวบ เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลเนื่องจากมีรอยไหม้บริเวณฝ่ามือ แขน หลายตำแหน่ง และให้ข้อมูลกับเจ้าหน้าที่ว่าพวกเขาเล่นไม้ขีดไฟ พ่อบอกให้หยุดเล่นแต่พวกเขายังไม่หยุด พ่อจึงเอาไฟจี้ที่แขน พ่อของเด็กยอมรับว่าได้ทำเช่นนั้นจริงและเชื่อว่านี่คือวิธีที่ดีที่สุดที่จะจัดการกับพฤติกรรมนี้ของเด็กทั้งสองคน และเมื่อเจ้าหน้าที่สอบถามว่า เพราะเหตุใดพ่อถึงเชื่อว่านี่คือวิธีที่ดีที่สุด พ่อเด็กตอบว่า เมื่อตอนที่ตัวเองอายุเท่ากับลูก ๆ แล้วเล่นไม้ขีดไฟ แม่ก็จะเอาไฟมาจี้ที่แขน เหมือนที่เขาจุดไฟแช็คจี้ที่แขนลูก ๆ ตอนนี้อยู่จะเห็นว่าวิธีการปฏิบัติต่อเด็กของพ่อรายนี้ เป็นการรับคททททททททททททที่ตนเองเคยประสบมาจากคนรุ่นก่อน ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการที่จะเป็นพ่อแม่ที่ดีได้นั้น ความต้องการขั้นพื้นฐานของคนเหล่านี้ต้องได้รับการตอบสนองในวัยเด็ก คือ ความต้องการความรัก การดูแลเอาใจใส่ ความมั่นคงปลอดภัย และการดูแลอย่างต่อเนื่อง จำเป็นที่ต้องมีผู้ใหญ่ที่เด็กมีความผูกพันที่มั่นคงด้วยและเป็นแบบอย่าง เป็นผู้ใหญ่ที่สามารถจัดระบบชีวิตชีวิตของตนเองได้โดยไม่ต้องสร้างความวิตกกังวลและความรู้สึกผิดให้แก่เด็ก

Steel and Pollock¹⁶ และ Oliver ได้ทำการศึกษาการทำร้ายร่างกายเด็ก โดยดูจากรูปแบบของคนสามชั่วคน(three-generation-pattern) พบว่า แม้ว่าพ่อแม่จะมีความแตกต่างทางเศรษฐกิจและสังคม หรือพยาธิสภาพทางจิตใจ(psychopathology) เป็นอย่างมากแต่สิ่งที่พบเหมือนกันในพ่อแม่ที่ทำร้ายร่างกายลูก คือ ทุกราบมีประสบการณ์ในวัยเด็กที่ถูกปฏิเสธไม่ยอมรับ หรือไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ ไม่ได้ได้รับความรักและความเห็นใจ พ่อแม่ของเขาจู้จี้จิกจิกไป และเรียกร้องคาดหวังว่าคนเหล่านี้จะสามารถรับภาระหรือจัดการกับสิ่งต่าง ๆ ได้ทั้งที่พวกเขายังไม่เข้าใจหรือสามารถปฏิบัติได้ และเมื่อคนเหล่านี้มีลูกของตัวเองจึงถ่ายทอดสิ่งเหล่านี้ไปสู่ลูก และกลายเป็นคนที่ไม่มีความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยและไม่มีความไว้วางใจในสิ่งต่าง ๆ รอบตัว พ่อแม่หลายคนที่ถูกทำร้ายร่างกายในวัยเด็กใช้วิธีการเดียวกับที่ตนเองเคยประสบมาในการเลี้ยงดูลูก และมักจะมองว่าตนเองเป็นคนถูกเสมอเวลาที่ตัวเองลงโทษเด็ก

¹⁵ Brandt F . Steele, "Psychodynamic and Biological Factor in Child Maltreatment," in *The battered Child* . ed. Mary Edna Helfer, p. 74.

¹⁶ Killen K. Child พิกพ อุดมอิทธิพงษ์ และ ปาริชาติ เรื่องวิเศษ(ผู้แปล) , สาหรี จิสตินันท์.อำพลสุอำพัน เรียบเรียง. *Child Abuse : การปฏิบัติงานแบบสหวิชาชีพในการคุ้มครองเด็กที่ถูกทารุณกรรมและทอดทิ้ง*. หน้า 90

พ่อแม่ที่ถูกทำร้ายมาก่อนในวัยเด็ก จะเป็นพ่อแม่ที่ไม่สามารถสร้างความผูกพัน (attachment) กับเด็กได้จึงขาดความเห็นอกเห็นใจเด็ก และนำมาซึ่งการทำร้ายร่างกายเด็กในที่สุด ซึ่งพบว่าพ่อแม่เหล่านี้ก็ไม่ได้ได้รับความผูกพันที่ดีจากพ่อแม่ของตนเองเช่นกัน จากการศึกษาของ Burgess and Conger¹⁷ ซึ่งเป็นการศึกษาชิ้นแรกเกี่ยวกับรูปแบบของปฏิสัมพันธ์ในครอบครัวที่มีการทารุณกรรมเด็ก พบว่า แม่ในครอบครัวที่มีการทารุณกรรมลูก จะพูดกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในครอบครัวน้อยกว่าแม่ในกลุ่มอื่น ๆ การเริ่มพูดคุยของแม่ที่ทารุณกรรมลูกจะมีลักษณะเป็นการขัดจังหวะ ควบคุม ปฏิเสธ และวิพากษ์วิจารณ์ และเมื่อแม่ที่ทารุณกรรมลูกมีการสื่อสารกับลูก แม่จะมุ่งแต่แง่มุมด้านลบกับลูกมากกว่าคู่ครองของตัวเอง และมีปฏิริยาโต้ตอบต่อสมาชิกคนอื่นของครอบครัวในทางบวกเพียงครั้งเดียวเมื่อเปรียบเทียบกับคนอื่น ๆ ส่วนพ่อในครอบครัวที่ทารุณกรรมเด็ก มีปฏิสัมพันธ์กับลูกน้อยกว่าแม่ของเด็ก และจากการศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า พ่อแม่ที่กระทำทารุณกรรมลูกมีแนวโน้มว่าจะไม่สัมผัสและต้องลูกนอกจากทางลบหรือการลงโทษลูก ลูกที่ถูกทารุณกรรมก็จะแสดงพฤติกรรมในลักษณะเดียวกันนี้ต่อกันด้วย

นอกจากนั้น Bousha and Twentyman¹⁸ ยังได้มีการศึกษาปฏิสัมพันธ์ของแม่เด็กที่ทารุณกรรมเด็ก หลังจากที่ผ่านมาการบำบัดฟื้นฟูมาแล้ว พบว่า ในพ่อแม่กลุ่มที่มีการทำร้ายทารุณกรรมลูกนั้นมีการแสดงความเสียสละน้อยกว่ากลุ่มอื่นและพ่อแม่กลุ่มนี้ใช้คำพูดก้าวร้าว

นักวิจัยหลายคนศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบของความผูกพันที่มีความเกี่ยวข้องกับการทำร้ายร่างกายและการทอดทิ้งเด็กเป็นพิเศษ Schneider, Braunwald, Carlson and Cicchetti¹⁹ พบว่า เด็กที่ถูกเลี้ยงดูและปฏิบัติอย่างผิด ๆ จะมีความผูกพันที่ไม่มั่นคงต่อคนเลี้ยงดูของตน

ข้อเท็จจริงข้างต้นแสดงให้เห็นว่าพ่อแม่ที่ขาดความผูกพันกับพ่อแม่ของตนเองนั้นส่งผลต่อการทำร้ายลูกตัวเอง จะเห็นได้ว่าปรากฏการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นเมื่อบุคคลเหล่านี้ต้องทำหน้าที่เลี้ยงดูของตัวเอง ซึ่งในบทบาทหน้าที่ของพ่อแม่ที่ต้องเลี้ยงดูของตัวเองนั้นมีสถานการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นตามปกติของการเลี้ยงเด็กวัยต่าง ๆ ซึ่งมีผลต่อการก่อปฏิสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับลูก ดังนั้นพ่อแม่จะปฏิบัติต่อลูกอย่างไรขึ้นอยู่กับว่าพ่อแม่เองได้พบกับสิ่งเหล่านั้นอย่างไรในวัยเด็กของตน เช่น ลูกร้องไห้เวลาหิว การร้องไห้ การร้องไห้อย่างกระสับกระส่ายของเด็กจะทำให้พ่อแม่บางรายหันมาให้การดูแลลูก ในขณะที่บางรายอาจมีปฏิริยาเกรี้ยวกราด และระบายอารมณ์กับเด็ก ตัวอย่างเช่น แม่เด็กอายุ 32 ปี เลี้ยงลูกอายุ 4 สัปดาห์ แม่ทำร้ายเด็กจนสมองถูกกระทบกระเทือนอย่างรุนแรง จากประวัติแม่เองเคยถูกทอดทิ้งและทำร้ายร่างกายในช่วงที่เป็นทารก ดังนั้นทุกครั้งทีลูกร้องไห้ แม่จะมีความกระสับกระส่ายและวิตกกังวลเป็นอย่างมาก เมื่อแม่อยู่กับลูกตามลำพัง แม่เด็กจะรู้สึกเข้าตาจน

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 154.

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 157.

¹⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 158.

ไม่รู้จะจัดการต่อสถานการณ์นั้นอย่างไร และจะวิ่งออกไปจากห้องหรือไม่ก็ทำร้ายเด็ก แม่เด็กจะรู้สึกโล่งใจเมื่อมีการตัดสินใจว่าตัวเองไม่ต้องรับผิดชอบต่อลูก ตามที่แม่เด็กบอกกับเจ้าหน้าที่ว่า “หน้าเด็กทำให้ตนเองรู้สึกหงุดหงิด ถ้ามีใครอุ้มเด็กออกไปที่อื่น เหตุการณ์นี้ก็คงไม่เกิดขึ้น”

ในกรณีล่วงเกินทางเพศเด็กพ่อเด็กเป็นคนล่วงเกินทางเพศเด็กนั้น William and Finkelhor²⁰ ทำการศึกษาพบว่าพ่อที่ล่วงเกินทางเพศลูกมีประวัติถูกล่วงเกินทางเพศมาก่อนในวัยเด็ก และพบว่าพ่อกลุ่มนี้จะถูกทำร้ายร่างกายในวัยเด็กมากกว่าการถูกล่วงเกินทางเพศ ซึ่งสรุปได้ในการศึกษาครั้งนี้ว่าการทำร้ายร่างกายมีผลต่อการล่วงเกินทางเพศลูกมากกว่าการทำร้ายร่างกาย ซึ่งการถูกทำร้ายในวัยเด็กเช่นนั้นส่งผลให้ความสัมพันธ์กับพ่อแม่ไม่ดีโดยเฉพาะกับพ่อ Faller²¹ พบว่า 27% ของพ่อที่ล่วงเกินทางเพศลูก และพ่อเลี้ยงที่ล่วงเกินทางเพศลูกเคยถูกล่วงเกินทางเพศมาในวัยเด็ก

ความเชื่อมโยงระหว่างประวัติการถูกล่วงเกินทางเพศในวัยเด็กกับการล่วงเกินทางเพศเด็ก นั้น Roger and Terry²² กล่าวว่าผู้กระทำที่ เป็นผู้ชายนั้นจะเกิดพฤติกรรมเหล่านี้หลังจากการถูกล่วงเกินทางเพศ คือ (1) ความสับสนในเอกลักษณ์ทางเพศของตัวเอง (2) ไม่สามารถแสดงบทบาทของผู้ชายได้อย่างเหมาะสม (3) การนี้ถึงประสบการณ์การถูกทารุณกรรมในวัยเด็ก ดังนั้นเด็กผู้ชายที่ถูกล่วงเกินทางเพศมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมรักร่วมเพศ ก้าวร้าว และต่อต้านสังคม และกลายเป็นผู้กระทำผิดทางเพศได้ และพบว่าผู้ใหญ่ที่เคยถูกล่วงเกินทางเพศในวัยเด็กจะมีปัญหาทางอารมณ์ พฤติกรรมและบุคลิกภาพมากกว่าผู้ใหญ่ที่ถูกทารุณกรรมในรูปแบบอื่น ๆ

ประวัติในวัยเด็กของพ่อแม่ไม่ว่าจะเป็นการถูกเลี้ยงดูไม่เหมาะสม หรือการการถูกทารุณกรรมในรูปแบบต่าง ๆ นั้นมีผลต่อการพยากรณ์ศักยภาพการเป็นพ่อแม่ของคนเหล่านั้น Gabinet²³ สรุปผลในการค้นคว้าว่า ศักยภาพในการเลี้ยงดูบุตรของพ่อแม่อาจพยากรณ์ได้ด้วยการดูจากภูมิหลังของคนเหล่านั้น ได้ดีกว่าการทดสอบบุคลิกภาพ

สรุปได้ว่า ปัจจัยในวัยเด็กของพ่อแม่ที่มีผลต่อการทารุณกรรมลูกประกอบด้วย 3 ประการหลัก²⁴ คือ (1) พ่อแม่เหล่านั้นเคยมีโอกาสมักจะมีความผูกพันที่มั่นคงกับพ่อแม่ของตนหรือกับคนอื่นหรือไม่ (2) พ่อแม่เหล่านั้นเคยเป็นที่ต้องการหรือได้รับการยอมรับหรือไม่ (3) พ่อแม่เหล่านั้นมีความสามารถในการแก้ไขความขัดแย้งของประสบการณ์ที่เต็มไปด้วยความวิตกกังวลและความขัด

²⁰ Rod O'Connor Child Sexual Abuser : Treatmeant, Prevention and Detection , 1991

²¹ Brown Kavin, Preventing Family Violence ,(England: John Wiley & Sons Ltd, 1997), p.249.

²² Ibid, p. 248.

²³ Killen K. Child พิภพ อุดมอิทธิพงษ์ และ ปาริชาติ เรื่องพิเศษ(ผู้แปล) , สาหรี จิตตินันท์,อำพล สุอำพันธ์ เรียบเรียง. Child Abuse : การปฏิบัติงานแบบสหวิชาชีพในการคุ้มครองเด็กที่ถูกทารุณกรรมและทอดทิ้ง. หน้า 91.

²⁴ เรื่องเดียวกัน. หน้า 92.

แข็งในจิตใจสำนึกซึ่งกลายเป็นบุคลิกภาพของตนในระดับไหน ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ปฏิบัติงานกับพ่อแม่ที่ทำการุณกรรมลูกต้องค้นหาประวัติของพ่อแม่เด็กเหล่าซึ่งจะทำให้เข้าใจและค้นหาสาเหตุของการทารุณกรรมเด็กได้อย่างถูกต้องมากที่สุด

2.2.2.2 การขาดวุฒิภาวะ²⁵

มีผู้อธิบายถึงลักษณะของการขาดวุฒิภาวะว่าเป็นลักษณะของผู้ใหญ่ที่มีพฤติกรรมคล้ายคลึงกับเด็ก เป็นผู้ใหญ่ที่ไม่สามารถจัดการกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมกับวัย ซึ่งลักษณะดังกล่าวมีผลต่อการทำหน้าที่ของพ่อแม่เป็นอย่างมาก และจะพบพ่อแม่ที่ขาดวุฒิภาวะในกรณีการทอดทิ้งเด็ก

ลักษณะของการขาดวุฒิภาวะของพ่อแม่สามารถจำแนกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ (1) การขาดวุฒิภาวะแบบปฐมภูมิ ซึ่งหมายถึงกรณีที่พ่อแม่ขาดวุฒิภาวะในทุกสถานการณ์ และ (2) การขาดวุฒิภาวะแบบทุติยภูมิ ซึ่งหมายถึง กรณีที่พ่อแม่เคยสามารถปฏิบัติหน้าที่ในระดับที่เป็นผู้ใหญ่ที่เหมาะสมได้ แต่ต้องประสบกับปัจจัยความตึงเครียดในช่วงหลังของวัยเด็ก วัยรุ่น หรือวัยที่เริ่มเป็นผู้ใหญ่ เช่น ประสบการณ์ที่กระทบกระเทือนจิตใจ การประสบความล้มเหลวด้านการเรียนหรือด้านการทำงาน การตั้งครุภรณ์และการมีครอบครัวตั้งแต่อายุน้อย หรือการเสพสิ่งเสพติด เป็นต้น ซึ่งปัจจัยเหล่านี้อาจทำให้พ่อแม่ขาดวุฒิภาวะได้

พ่อแม่ที่ขาดวุฒิภาวะจะเป็นพ่อแม่ที่ขาดความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับบุคคลอื่น และมีลักษณะการพึ่งพาสูง และอาจเรียกร้องอย่างเงียบ ๆ (passively demanding) นอกจากนั้นจะพบว่าพ่อแม่ที่ขาดวุฒิภาวะจะเป็นพ่อแม่ที่ขาดทักษะในหลาย ๆ ด้าน ซึ่งรวมทั้งการทำหน้าที่ของพ่อแม่ด้วยขาดความสามารถในการทำกิจกรรมอย่างมีเป้าหมาย ท้อแท้หมดหวัง และขาดความสามารถในการสื่อสารกับบุคคลอื่น ซึ่งทำให้พ่อแม่กลุ่มนี้มีข้อจำกัดในการแก้ปัญหาต่าง ๆ

ลักษณะของพ่อแม่ที่ขาดวุฒิภาวะ พ่อแม่กลุ่มนี้จึงไม่ค่อยมีการตอบสนองกับเด็ก และขาดความสามารถในการรับรู้เกี่ยวกับตัวเด็ก สัญญาณต่าง ๆ ที่เด็กพยายามส่งถึงผู้ดูแล และความต้องการของเด็ก เช่น เด็กอาจร้องไห้อยู่เป็นเวลานานหลายชั่วโมงหรือแสดงพฤติกรรมที่มีผลเสียหายในรูปแบบต่าง ๆ โดยที่แม่ไม่มีปฏิกิริยาโต้ตอบจนกว่าเด็กจะก่อความยุ่งยากเพียงพ่อแม่เด็กจึงดูเหมือนปฏิกิริยาตอบสนอง

การขาดวุฒิภาวะของพ่อแม่เหล่านั้นเกิดจากในช่วงวัยเด็กพ่อแม่เหล่านี้ไม่เคยได้รับความรักและการดูแลเอาใจใส่จากพ่อแม่ของตนเองในช่วงวัยเด็ก พ่อแม่กลุ่มนี้ไม่เคยได้รับการสนับสนุนของการให้ และการมีความผูกพันที่มั่นคง ดังนั้นพ่อแม่จึงไม่รู้ว่าจะสร้างสิ่งเหล่านี้ขึ้นมาได้อย่างไร ในทางตรงข้าม พ่อแม่เหล่านี้พัฒนาความสัมพันธ์ที่หาประโยชน์ให้ตัวเอง โดยที่ความรู้สึกเหล่านั้นเกิดขึ้นบนพื้นฐานของความเข้าใจของตนเองเป็นหลัก นอกจากนั้น ความขาดแคลนทาง

²⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 94.

อารมณ์อย่างรุนแรงที่พ่อแม่ต้องประสบนั้น โดยเฉพาะเหตุการณ์ในช่วงขวบปีแรก จะผลักดันให้ ความโกรธ ความซึมเศร้าและความวิตกกังวลออกไปจากจิตสำนึก ภาวะความขาดแคลนทาง อารมณ์จึงถูกทิ้งไว้อย่างต่อเนื่องโดยไม่ได้รับการแก้ไขหรืออาจกลายเป็นปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไข ได้

ภาวะการขาดวุฒิภาวะของพ่อแม่เด็ก ซึ่งเกิดจากการขาดการสร้างความผูกพันและ การมีปฏิสัมพันธ์ที่มั่นคงในวัยเด็ก ซึ่งส่งผลให้เมื่อโตเป็นผู้ใหญ่พ่อแม่เหล่านี้ไม่สามารถทำหน้าที่ ของพ่อแม่ได้ ดังนั้นในการให้ความช่วยเหลือพ่อแม่เด็กที่มีปัญหาการขาดวุฒิภาวะ ต้องสามารถ วินิจฉัยได้ว่าพ่อแม่มีปัญหาในระดับใดและต้องใช้วิธีการอย่างไรในการสร้างให้พ่อแม่มีวุฒิภาวะ ที่เหมาะสมที่จะดูแลเด็กโดยไม่ก่ออันตรายแก่เด็ก

2.2.2.3 ปัญหาทางด้านอารมณ์

ปัญหาทางด้านอารมณ์ที่เป็นสาเหตุที่ทำให้พ่อแม่ทำร้ายเด็กโดยแสดงออกมาให้เห็น ในลักษณะของอาการวิตกกังวล(anxiety) และหรือ ภาวะซึมเศร้า (depressive state) ภาวะการย้ำทำ(compulsive states) ความโกรธเกรี้ยวที่ไม่มีเหตุผลและไม่สามารถควบคุมตัวเองได้ การพยายามฆ่า ตัวตาย อาการหวาดระแวง (paranoid trait) นอกจากนั้นยังรวมถึงอาการเจ็บปวดทุกข์ใจที่เกิดขึ้น หลังจากได้รับการกระทบกระเทือนทางจิตใจอย่างรุนแรง(post-traumatic stress disorder:PTSD) ซึ่ง เป็นการย้อนกลับมาของความทรงจำที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่กระทบกระเทือนจิตใจในลักษณะของ ผันร้ายและภาพหลอนที่ผุดขึ้นมาในระหว่างที่ตื่น อาการนอนไม่หลับ อาการซึมเศร้า ความโกรธ ความรู้สึกผิด และความไม่ไว้วางใจ อาการเหล่านี้จะมีระดับความรุนแรงมากขึ้น โดยเฉพาะในพ่อ แม่ที่มีประวัติการถูกล่วงเกินทางเพศ

ปัญหาทางด้านอารมณ์ที่เป็นสาเหตุให้พ่อแม่ทารุณกรรมเด็กนั้นสามารถแบ่ง ประเภทและระดับความรุนแรงได้ ดังนี้²⁶

- ปัญหาทางด้านอารมณ์ที่เกิดขึ้นบางสถานการณ์หมายถึง ปัญหาอารมณ์ที่แสดง ตัวออกมาในช่วงวิกฤติและช่วงที่อ่อนแอ
- ปัญหาทางด้านอารมณ์ระดับปานกลางหมายถึง ปัญหาอารมณ์ที่รบกวนการทำ หน้าที่ต่าง ๆ ของบุคคลในระดับที่ไม่มากนัก
- ปัญหาทางอารมณ์ในระดับรุนแรง หมายถึง ปัญหาอารมณ์ที่ไม่ถึงกับขัดขวางแต่ รบกวนการทำหน้าที่พ่อแม่ในแทบทุกบทบาทในระดับที่กว้างขวาง
- ปัญหาทางอารมณ์ระดับรุนแรงมาก คือ ปัญหาทางอารมณ์ที่ทำให้พ่อแม่ไม่ สามารถทำหน้าที่ในบทบาททางสังคมแทบทั้งหมด

²⁶ เรื่องเดียวกัน. หน้า 104.

ซึ่งการแบ่งประเภทต่าง ๆข้างต้นช่วยในการประเมินพ่อแม่ว่ามีความเป็นไปได้ในการพัฒนาบทบาทของพ่อแม่ได้มากน้อยเพียงใด

ปัญหาทางอารมณ์ที่พบบ่อยในพ่อแม่ที่ทารุณกรรมลูก คือ อาการซึมเศร้าซึ่งอาจเกิดขึ้นจากสถานการณ์ความตึงเครียดบางสถานการณ์และที่เกิดจากประสบการณ์ชีวิตที่มีความรู้สึกพ่ายแพ้และความภาคภูมิใจในตัวเองที่ลดลงตลอดเวลา พ่อแม่ในกลุ่มนี้มีลักษณะคล้ายกับพ่อแม่ที่ “เหนื่อยหาไร้อารมณ์” พ่อแม่กลุ่มนี้ขาดแรงจูงใจในการทำสิ่งต่าง ๆ ขาดความกระฉับกระเฉง มีความเศร้าสร้อยสิ้นหวัง พ่อแม่เหล่านี้จะมีความรู้สึกว่าคุณมีการเรียกร้องมากเกินไป และมีปฏิริยาโต้ตอบกับลูกที่รุนแรง ซึ่งเป็นผลทำให้เกิดการทารุณกรรมเด็ก และจะพบว่าทารุณกรรมมักเกิดขึ้นหลังจากที่พ่อแม่ได้พยายามยับยั้งตัวเองมาเป็นเวลานาน และจะคิดว่าความซึมเศร้าของตนเองนั้นเกิดขึ้นจากพฤติกรรมที่มีปัญหาของลูก นอกจากนั้นพ่อแม่ในกลุ่มนี้มีความภาคภูมิใจในตัวเองต่ำ และมีความรู้สึกผิดอย่างมาก ความรู้สึกเช่นนี้แสดงออกมาโดยการโทษตัวเองหรือโทษคนอื่น

ความบกพร่องด้านอารมณ์ของพ่อแม่กลุ่มนี้เกิดจากประสบการณ์ชีวิตที่ประสบความพ่ายแพ้ สิ้นหวัง และความภาคภูมิใจในตัวเองที่ต่ำลง เมื่อผนวกกับความตึงเครียดที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและความขัดแย้งในชีวิตสมรสซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาทางอารมณ์ขึ้น และเมื่อพ่อแม่เหล่านี้ต้องทำหน้าที่เลี้ยงดูลูก จึงทำความเข้าใจต่อพฤติกรรมต่าง ๆ ของเด็กได้ยาก ความอดทนน้อยและมีการกระทำที่รุนแรงกับพฤติกรรมของเด็ก ซึ่งกลายเป็นการทารุณกรรมเด็กในที่สุด

2.2.2.4 อาการป่วยด้วยโรคจิต

ผลการศึกษาของ Steel และ Pollock เมื่อปี 1968 และการศึกษาของ Kempe และ Helfer เมื่อปี 1972 แสดงให้เห็นว่า พ่อแม่ที่ทารุณกรรมลูกมีเพียง 5 – 10 % เท่านั้นที่มีอาการทางจิตเวช ซึ่งอาการทางจิตเวชที่พบบนนั้นมีตั้งแต่สภาวะความสับสนเพียงชั่วคราว โรคซึมเศร้า โรคอารมณ์แปรปรวนที่มีอาการสับสนระหว่างอารมณ์ฟุ้งซ่าน ภาวะวนเวียนกับอารมณ์ซึมเศร้า (manic depress) จนกระทั่งอาการหวาดระแวง (paranoid)

การทารุณกรรมเด็กที่กระทำโดยพ่อแม่ที่ป่วยเป็นโรคจิตนั้น มักพบว่าเป็นการปล่อยปละละเลย ทอดทิ้ง ทำร้ายจิตใจ จนถึงการทำร้ายร่างกายและการล่วงเกินทางเพศ อาการป่วยทางจิตเวชของพ่อแม่กลุ่มนี้อาจเป็นการเจ็บป่วยทางจิตที่เป็นแบบเป็นๆ หาย ๆ หรืออาจเป็นแบบเรื้อรัง และในบางรายที่มีการใช้สารเสพติดร่วมด้วยจะทำให้การทารุณกรรมเด็กมีลักษณะที่รุนแรงมากขึ้น

พ่อแม่ที่มีอาการทางจิตเวช จะส่งผลให้พ่อแม่ขาดความสามารถในการรับรู้เกี่ยวกับลูกและความต้องการของเด็ก เด็กอาจถูกรับรู้เพียงจากแง่มุมของความต้องการของพ่อแม่เองเป็นหลัก เช่น แม่หิวจึงคิดว่าลูกหิวด้วย หรือเข้าใจว่าลูกหนาวเพราะตัวเองหนาว เป็นต้น

ดังนั้นการทราบถึงอาการป่วยทางจิตของพ่อแม่ที่ทำทารุณกรรมเด็กจึงมีความสำคัญต่อการประเมินความสามารถในการเป็นพ่อแม่ของพ่อแม่แต่ละราย ซึ่งในกรณีนี้จำเป็นต้อง

ใช้วิธีการวินิจฉัยโรคทางจิตเวช เพื่อจำแนกอาการที่พ่อแม่เป็นและแยกระดับความรุนแรงของอาการดังกล่าวด้วย

2.2.2.5 ความบกพร่องด้านสติปัญญา

ความบกพร่องทางสติปัญญาส่งผลให้พ่อแม่ไม่สามารถจัดการกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการเลี้ยงดูเด็กได้จนเป็นเหตุให้เด็กถูกปล่อยปละละเลยหรือประสบอันตรายเนื่องจากการไม่ได้รับการคุ้มครองจากผู้ดูแล พ่อแม่ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา จะมีปัญหาเกี่ยวกับการคำนวณเวลา การนับเลข การจัดการกิจวัตรต่าง ๆ ประจำวันได้ เช่นไม่สามารถพาลูกไปพบแพทย์ได้ตามนัด ไม่สามารถไปรับไปส่งลูกที่โรงเรียน หรือเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนร่วมกับลูกได้

นอกจากนั้นพ่อแม่เหล่านี้ยังขาดความสามารถในการทำความเข้าใจต่อสภาวะของเด็กและความต้องการของเด็ก ดังนั้น พ่อแม่จึงไม่สามารถเลี้ยงดูลูกได้ตามการเจริญเติบโตของเด็ก เช่น พ่อแม่กลุ่มนี้มักจะเปลี่ยนผ้าอ้อมให้ลูกอายุ 4 ปีเหมือนเด็กอายุ 1 ปี และพ่อแม่กลุ่มนี้ไม่สามารถที่จะกระตุ้นการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวให้กับลูกได้

พ่อแม่ที่มีปัญหาสติปัญญามักจะทารุณกรรมเด็กในรูปแบบของการทอดทิ้งเด็ก และเด็กที่ถูกเลี้ยงโดยพ่อแม่กลุ่มนี้มักจะได้รับบาดเจ็บเพราะพ่อแม่ไม่สามารถป้องกันอันตรายให้กับลูกได้ และทำร้ายร่างกายเด็ก เนื่องจากไม่สามารถจัดการกับพฤติกรรมของเด็กได้อย่างเหมาะสม

2.2.2.6 การติตสารเสพติด

การติตสารเสพติดมีผลต่อการทำหน้าที่ของมนุษย์ทุก ๆ ด้านรวมถึงการทำหน้าที่เลี้ยงดูลูก ในกลุ่มพ่อแม่ที่ทารุณกรรมลูกพบว่าอาจมีการติตสารเสพติดทั้งพ่อและแม่ ซึ่งอาจเป็นการเสพเป็นครั้งคราว หรือในบางรายอาจเป็นการติตเรื้อรัง ปัญหาการติตสารเสพติดของพ่อแม่มักพบควบคู่กับการขาดวุฒิภาวะและปัญหาทางอารมณ์

มีผู้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการติตสารเสพติดของพ่อแม่ที่ทารุณกรรมลูก ไว้หลายประการ อาทิเช่น Young(1964) ได้ทำการศึกษาครอบครัว 300 ครอบครัวของเด็กที่ถูกทอดทิ้งและถูกทำร้ายร่างกาย พบว่า 62% ของครอบครัวที่ทำการศึกษา มีพฤติกรรมเสพสุราเกินควร Fitch et al (1975) พบว่า 32.2% ของผู้กระทำทารุณกรรมเด็ก เสพสุราเกินควร งานศึกษาอีกชิ้นของ Kent et al. เมื่อปี 1975 พบว่า 41% ของแม่และ 50% ของพ่อที่ถูกคำสั่งศาลให้อยู่ในความดูแล(supervision order)เพราะทำร้ายร่างกายลูกหรือทอดทิ้งลูกเป็นผู้ที่ติตสารเสพติด งานศึกษาของ Gultung(1982) แสดงให้เห็นว่า 50% ของเด็กที่อยู่ในความดูแลของสถานดูแลเด็กตามความเห็นของคณะกรรมการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กในประเทศนอร์เวย์มีพ่อแม่ที่เสพสารเสพติด Kent et al. สรุปไว้ว่า การเสพสารเสพติดมีความเชื่อมโยงบางประการกับการทำร้ายร่างกายเด็ก และมีความเชื่อมโยงอย่างชัดเจนกับการทอดทิ้งเด็กและการเสพสารเสพติด ซึ่งความเห็นดังกล่าวสอดคล้องกับความคิดเห็นของ Dr.Karri Killen ซึ่งมีประสบการณ์การทำงานภาคปฏิบัติในประเทศแถบนอร์ดิกในปัจจุบัน Larsson(1980) ศึกษาแม่จำนวน 65 คนที่ติตยาบ้า(amphetamine dependent) ในช่วงที่คลอดลูก และ

หนึ่งปีหลังจากนั้นพบว่าลูกของผู้หญิงเหล่านั้นจำนวน 26 รายต้องไปอยู่ในครอบครัวอุปถัมภ์ นอก จากนั้น 39 คนยังอยู่กับแม่เด็ก และพบว่า 60% ของเด็กที่อยู่กับแม่กลุ่มนี้ได้รับการเลี้ยงดูที่ไม่ดี²⁷

การเสพสารเสพติดส่งผลต่อบุคลิกภาพและการทำหน้าที่ต่าง ๆ ของพ่อแม่อย่างมาก และส่งผลกระทบต่อ การดูแลเด็ก ผู้ที่ติดยาหรือจะทารุณกรรมเด็ก โดยบุคคลเหล่านี้จะมีความอดทนต่ำ มีความภาคภูมิใจในตัวเองต่ำ หุนหันพลันแล่น มีลักษณะต้องพึ่งพาผู้อื่น ขาดวุฒิ ภาวะ และมีอาการซึมเศร้า พ่อแม่เหล่านี้คาดหวังในตัวลูก และไม่เข้าใจความต้องการของเด็กและ จะสังเกตได้ว่าการเสพติดของพ่อแม่เหล่านี้มีอัตราเพิ่มขึ้นและมีแนวโน้มใช้สารเสพติดหลายชนิด ร่วมกัน ผู้ที่เสพสุราเกินควรอาจมีการใช้ยาอื่น ๆ ด้วย เช่น ยานอนหลับ และยาที่ช่วยลดความวิตก กังวล

2.2.3 สาเหตุทางด้านสังคม

สภาพแวดล้อมทางสังคมครอบครัวเด็ก ไม่ว่าจะเป็นสภาพแวดล้อมที่เป็น บุคคล เช่น เพื่อนบ้าน หรือเครือข่ายต่างๆที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของเด็ก รวมถึงสภาพทาง เศรษฐกิจและสังคมที่เด็กและครอบครัวอาศัยอยู่ มีผลต่อความเป็นอยู่ของเด็กและครอบครัวเป็น อย่างมาก นอกจากนี้ยังเป็นองค์ประกอบที่สามารถป้องกันการทารุณกรรมเด็กและในทางตรงข้าม ก็เป็นเหตุให้เด็กถูกทารุณกรรมได้เช่นกัน ขึ้นอยู่กับปฏิสัมพันธ์ครอบครัวและเครือข่ายว่ามีปฏิ สัมพันธ์ต่อกันอย่างไร

บทบาทขององค์ประกอบต่างๆในสังคมมีผลต่อการแสดงบทบาทหน้าที่ของคน ในสังคมและเป็นผลในการควบคุมสังคมในเวลาเดียวกัน ซึ่งการแสดงบทบาทหน้าที่ของพ่อแม่เด็ก ก็เป็นส่วนหนึ่งที่เกิดจากสภาพทางสังคม ดังนั้นการศึกษาระบบของสังคมจะทำให้เห็นถึงความ เชื่อมโยงระหว่างปรากฏการณ์การทารุณกรรมเด็กที่เกิดขึ้นว่ามีผลจากองค์ประกอบภายนอกอย่างไรบ้างนอกจากปัจจัยภายในตัวผู้ปกครองที่กล่าวมาแล้ว และนำไปสู่การสำรวจเครือข่ายนอกรอบ ครัวเด็กที่จะเข้ามามีส่วนในการวางแผนการจัดการปัญหา

ในครอบครัวที่มีการทารุณกรรมเด็ก พบว่าเป็นครอบครัวที่ขาดเครือข่ายไม่ว่าจะ เป็นเพื่อนบ้านหรือญาติพี่น้องที่คอยให้การช่วยเหลือในการดูแลเด็ก²⁸ และสภาพของเครือข่ายทาง สังคมของพ่อแม่กลุ่มนี้มักเป็นเครือข่ายที่ไม่มีความมั่นคง ซึ่งเป็นเครือข่ายที่มีความสัมพันธ์กัน เพียงระยะสั้นและพ่อแม่ก็ไม่ติดต่อสื่อสารกับเครือข่ายมากนัก นอกจากนี้ครอบครัวที่มีการย้ายที่ อยู่บ่อย ๆ ไม่ว่าจะเป็น การย้ายเนื่องจากสภาพทางเศรษฐกิจ หรือเหตุอื่น ๆมีส่วนทำให้พ่อแม่กลุ่มนี้ โดดเดี่ยว ดังนั้นเด็กที่อยู่ในครอบครัวลักษณะนี้จึงถูกปิดโอกาสที่จะพบกับผู้ใหญ่ในครอบครัวอื่น

²⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 114.

²⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 162.

ๆ ที่จะสามารถให้ความช่วยเหลือได้ ในการศึกษาของ (Killen-Heap:1981) โดยการติดตามครอบครัว 17 ครอบครัวที่ทำทารุณกรรมเด็ก พบว่ามี 4 ครอบครัวที่ย้ายที่อยู่จากเมืองใหญ่เข้าไปอยู่ในชนบท และยังคงมีการทารุณกรรมเด็กอย่างต่อเนื่อง

นอกจากครอบครัวที่ทำทารุณกรรมเด็กจะพยายามเอาตัวเองออกจากเครือข่ายทางสังคมแล้วยังพบว่าคนในเครือข่ายที่แวดล้อมครอบครัวนั้นมีปฏิสัมพันธ์ในทางลบกับครอบครัวด้วยเช่นกัน เช่น ครอบครัวเหล่านี้มักสร้างความรำคาญให้แก่เพื่อนบ้าน เช่นทะเลาะกันตอนกลางคืน เป็นประจำ ทำให้ครอบครัวถูกปฏิเสธจากเครือข่าย และในกรณีที่พ่อแม่มีภาวะป่วยทางจิตเวชที่ร้ายแรง พ่อแม่ที่มีปัญหาทางด้านอารมณ์ มักจะหลีกเลี่ยงเครือข่ายของตนเอง และกีดกันไม่ให้เด็กได้มีโอกาสพบกับบุคคลอื่น ๆ นอกครอบครัว

บางกรณีพบว่าครอบครัวที่มีการทารุณกรรมเด็กเป็นครอบครัวที่มักจะพัวพันกับเครือข่ายทางสังคมที่เป็นผลร้ายกับตัวเอง ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจน คือ เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่ติดยาเสพติด จะพบว่าบุคคลแวดล้อมที่พ่อแม่เด็กเข้าไปเกี่ยวข้องจะมีแนวทางการดำเนินชีวิต แนวความคิดที่คล้ายคลึงกันและพ่อแม่ไม่สามารถเอาตัวเองออกจากกลุ่มได้ พ่อแม่จะมองเครือข่ายกลุ่มนี้ในทางบวกว่าช่วยเหลือพึ่งพาได้ในขณะที่ตัวเองตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของยาเสพติด แต่ในขณะที่เดียวกันพ่อแม่จะไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่พ่อแม่ที่ถูกต้องได้ ซึ่งกลุ่มของพ่อแม่ก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน ลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าพ่อแม่เห็นว่าเครือข่ายเป็นสิ่งดีสำหรับตนแต่ไม่เห็นว่ามีผลร้ายแรงต่อเด็ก

นอกจากเครือข่ายทางสังคมซึ่งมีผลต่อการปฏิบัติต่อเด็กดังที่กล่าวมาแล้วจะเห็นว่า ปัจจัยภายนอกที่จำเป็นต้องกล่าวถึงอีกประการหนึ่ง คือ สภาพทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของครอบครัวเด็ก ซึ่งมีความเชื่อมโยงต่อความเป็นอยู่ของเด็กและครอบครัว นักวิจัยบางท่านเน้นว่าความยากจนเป็นปัจจัยสำคัญในการทารุณกรรมเด็กโดยเฉพาะการทำร้ายร่างกาย จากการศึกษาของ Gil และ Pelton เมื่อปี 1978 ให้ข้อสรุปไว้ว่า ความยากจนเป็นทั้งตัวสร้างความตึงเครียดและจำกัดกลไกในการจัดการปัญหาของพ่อแม่ ซึ่งต่อมาเมื่อมีการศึกษาของ Gil ได้พบว่า ครอบครัวที่มีฐานะยากจนส่วนใหญ่ไม่มีการทารุณกรรมเด็ก อย่างไรก็ตามปัญหาในประเด็นนี้ Simon ได้ให้ข้อสรุปจากการศึกษาว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมแต่เพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอที่จะทำให้เกิดการทารุณกรรมเด็กได้ นอกจากนั้นยังให้ความเห็นว่า สิ่งเหล่านี้เป็นปฏิสัมพันธ์กันระหว่างปัจจัยทางสังคม ทางกาย และทางอารมณ์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Steele และ Pollock เมื่อปี 1968 ซึ่งได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบพ่อแม่ชนชั้นกลางและชั้นสูง พบว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมนั้นแม้ว่าจะเป็นแรงกดดัน แต่ก็เพียง ตัวเสริมที่มีน้ำหนักไม่มากนักเมื่อเทียบกับปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับสิ่งที่ Park และ Collmer (1975) สรุปผลจากการศึกษาไว้ว่า แรงกดดันทางเศรษฐกิจสังคมเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็นและไม่เพียงพอที่จะทำให้เกิดการทารุณกรรมเด็กได้ วิกฤตการณ์ในชีวิต การเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดหมายว่าจะเกิดขึ้น ที่เข้ามาอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานานจะเป็นสิ่งที่ลดความสามารถของครอบครัวในการปรับตัว ซึ่งสิ่งนี้จะเพิ่มความเสี่ยงที่จะมีการใช้ความรุนแรงต่อเด็กได้

มากกว่า และจากการศึกษาของ Gray ได้ศึกษาเปรียบเทียบแม่ 30 คนที่ทำร้ายลูก กับแม่ในกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้ทำร้ายลูกอีก 30 คน พบว่า ทั้งสองกลุ่มไม่มีความแตกต่างกันในเรื่องที่เกี่ยวกับปัจจัยกดดันที่ต้องเผชิญ แต่ความแตกต่างที่เห็นได้ชัดคือ ความสามารถของแม่ในการตอบสนองกับการพึ่งพาและความก้าวร้าวของลูกด้วยความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจ

ดังนั้นจึงสรุปถึงอิทธิพลของปัจจัยทางสังคมที่ผลทำให้ผู้ปกครองทารุณกรรมเด็กได้ว่า เครื่องข่ายทางสังคมของพ่อแม่เด็กมีบทบาทที่เป็นศูนย์กลางในการปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัวและในการอบรมเลี้ยงดูเด็กทั้งทางตรงทางอ้อม โดยผ่านพ่อแม่และคนอื่นๆที่ติดต่อกับครอบครัว นอกจากนี้เครือข่ายเหล่านั้นยังเป็นทรัพยากรที่ช่วยเหลือพ่อแม่ในการดูแลเด็ก ซึ่งต้องพิจารณาว่า ลักษณะหรือรูปแบบของเครือข่ายที่พ่อแม่เข้าไปเกี่ยวข้องนั้นจะส่งผลในทางบวกหรือลบแก่เด็ก ครอบครัวที่ทารุณกรรมเด็กมักขาดเครือข่ายที่ดี ครอบครัวกลุ่มนี้มักติดต่อกับเครือข่ายที่ก่อให้เกิดปัญหา หรือครอบครัวมีความขัดแย้งกับเครือข่าย นอกจากนี้ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมก็มีส่วนกระตุ้นให้เกิดการทารุณกรรมเด็กได้แม้ว่าจะเพียงปัจจัยเสริมก็ตาม ดังนั้นเครือข่ายทางสังคมจึงมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงครอบครัวได้ ผู้ปฏิบัติจำเป็นต้องค้นหาว่าเครือข่ายของครอบครัวเด็กมีอยู่หรือไม่ และคุณภาพเป็นอย่างไรเพื่อนำมาประกอบการวินิจฉัยว่า เครือข่ายเหล่านี้จะเข้ามามีส่วนในการแก้ไขปัญหของครอบครัวเด็กได้อย่างไรบ้าง

2.3 แนวทางการบำบัดรักษาผู้ปกครองที่กระทำทารุณกรรมเด็ก

ปัจจัยต่างๆที่ก่อให้เกิดการทารุณกรรมเด็กภายในครอบครัวแสดงให้เห็นว่ามีใช้เพียงแต่ผู้ปกครองที่กระทำผิดต่อเด็กและเด็กผู้เสียหายเท่านั้นที่ได้รับผลกระทบจากการทารุณกรรมแต่รวมถึงบุคคลอื่นที่แวดล้อมเด็กและสภาพแวดล้อมทางสังคมก็เป็นสาเหตุและได้รับผลกระทบจากการทารุณกรรมเช่นกัน ดังนั้นเมื่อพิจารณาแนวทางการจัดการปัญหาที่สอดคล้องกับหลักการคุ้มครองเด็กซึ่งถือหลักการว่าเด็กควรจะได้อยู่ในสภาพแวดล้อมของครอบครัว เมื่อเกิดกรณีที่ครอบครัวก่ออันตรายแก่เด็กการฟื้นฟูครอบครัวให้มีศักยภาพในการดูแลเด็กอีกครั้งจึงเป็นมาตรการที่เอื้อประโยชน์สูงสุดแก่เด็ก

ในส่วนนี้จะทำการศึกษาถึงแนวความคิดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูครอบครัวที่ทารุณกรรมเด็ก โดยเฉพาะการบำบัดผู้ปกครองที่ทารุณกรรมเด็ก เพื่อนำไปสู่การกำหนดมาตรการที่เหมาะสมในการคุ้มครองเด็กต่อไป

2.3.1 หลักการพื้นฐานของการบำบัดฟื้นฟูครอบครัวที่มีการทารุณกรรมเด็ก

ครอบครัวที่มีการทารุณกรรมเด็กเป็นปรากฏการณ์ของครอบครัวที่พ่อแม่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้องจนเกิดอันตรายแก่ร่างกายและจิตใจต่อเด็กที่อยู่ในความดูแลซึ่งมีสาเหตุมาจากทั้งตัวพ่อแม่เองที่มีปัญหาด้านอารมณ์จิตใจ และพ่อแม่ที่ได้รับการเลี้ยงดูด้วยความรุนแรงมาก่อนในวัยเด็ก นอกจากนี้การทารุณกรรมเด็กยังเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายและมีโทษทางอาญา

มาตรการสำหรับการบำบัดฟื้นฟูครอบครัวที่มีการทารุณกรรมเด็กจึงต้องเป็นมาตรการที่มีกลไกเข้าไปเกี่ยวข้องกับตัวเด็ก ผู้ปกครองที่กระทำผิดต่อเด็ก ผู้ปกครองคนอื่นที่เป็นสมาชิกในครอบครัว และชุมชนที่เด็กอาศัยอยู่ด้วย ได้มีการกล่าวถึงมาตรการในการดำเนินการต่อครอบครัวในกรณีทารุณกรรมในครอบครัว ซึ่งมีแนวคิดพื้นฐาน 3 รูปแบบ โดยที่การดำเนินการในรูปแบบต่าง ๆ นั้นมีเป้าหมายและการมีส่วนร่วมของสมาชิกในครอบครัวที่แตกต่างกัน ดังนี้

1. การแทรกแซงที่เน้นการลงโทษ (primary punitive intervention)²⁹

การแทรกแซงลักษณะนี้เป็นการดำเนินการซึ่งเน้นที่ตัวผู้กระทำผิด โดยมีเป้าหมายในการลงโทษผู้กระทำผิดในฐานะที่การกระทำผิดกฎหมาย โดยมีบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมเป็นหลักในการดำเนินการ การดำเนินการด้วยแนวคิดนี้จะแก้ไขปัญหาการทารุณกรรมในครอบครัวโดยการลงโทษผู้กระทำผิด โดยวิธีการที่กำหนดในกฎหมายเช่น การจำคุก หรือการปรับ ซึ่งในแนวทางนี้ไม่ครอบคลุมถึงการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในครอบครัว และนอกจากนั้นการดำเนินการในกรณีนี้ทำให้แม่เด็กและเด็กผู้เสียหายมีความรู้สึกเป็นแพะรับบาป (scapegoat) และก่อให้เกิดความรู้สึกผิดและเป็นปฏิปักษ์กับผู้กระทำ ในส่วนตัวเด็กเองเด็กต้องจัดการกับความรู้สึกที่มีต่อแม่ที่ไม่สามารถปกป้องเด็กจากการถูกทารุณกรรมได้

การดำเนินการต่อครอบครัวในแนวคิดนี้มีประโยชน์ในลักษณะการใช้กลไกทางกฎหมายมาควบคุมผู้กระทำผิดโดยการจำกัดสิทธิเสรีภาพในระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งเป็นผลในการสร้างหลักประกันเรื่องความปลอดภัยแก่เด็ก อย่างไรก็ตามการปฏิบัติตามแนวทางนี้เป็นแนวทางการลงโทษตามแนวคิดของการแก้แค้นทดแทนคือผู้ปกครองที่ทารุณกรรมเด็กต้องถูกชดใช้ในสิ่งที่ตนเองทำ ข้อเท็จจริงที่จำเป็นต่อการดำเนินการในลักษณะนี้คือ มีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะพิสูจน์ว่าผู้ปกครองกระทำทารุณกรรมเด็กจริงหรือไม่ อาจจะไม่จำเป็นต้องทราบว่าเพราะเหตุใดผู้ปกครองจึงทารุณกรรมเด็ก และมาตรการตามแนวคิดนี้ผู้ที่เข้าไปเกี่ยวข้องมีเพียงเด็กหรือผู้ปกครองที่ไม่ได้ทารุณกรรมเด็กโดยตรงในฐานะพยานและผู้กระทำผิด ไม่ครอบคลุมถึงผู้ปกครองที่ไม่กระทำผิดโดยตรงเช่นแม่ที่ไม่สามารถปกป้องลูกที่ถูกพ่อล่วงเกินทางเพศได้เป็นต้น เนื่องจากการกระทำยังไม่ถึงขั้นผิดกฎหมายอาญา

2. การแทรกแซงที่เน้นการให้การคุ้มครองเด็ก (primary child-protective intervention)

การแทรกแซงกรณีนี้เป็นการดำเนินการ โดยมีเป้าหมายหลักที่ตัวเด็กที่ถูกทารุณกรรมโดยตรง มีจุดมุ่งหมายที่จะคุ้มครองเด็กจากอันตรายทั้งทางร่างกาย จิตใจและการเลี้ยงดูที่ไม่

²⁹ Furness Tilman, *The Multi-Professional Handbook of Child Sexual Abuse: Integrated Management, Therapy and Legal Intervention*, p. 60.

เหมาะสมในฐานะที่เด็กเป็นผู้เสียหาย การแทรกแซงลักษณะนี้เป็นการแทรกแซงที่ตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่าเด็กผู้เสียหายต้องการการคุ้มครอง การดำเนินการในรูปแบบนี้จะมองพ่อแม่ในฐานะที่มีหน้าที่ต้องปกป้องเด็ก ดังนั้นเมื่อเด็กถูกทารุณกรรมย่อมแสดงให้เห็นว่าพ่อแม่มีความบกพร่องในการทำหน้าที่ของพ่อแม่ จึงสรุปได้ว่าตามแนวคิดนี้เมื่อเด็กถูกทารุณกรรมจะไม่มองพ่อแม่ในฐานะที่เป็นผู้กระทำผิดเพียงอย่างเดียว แต่ยังคงมองในฐานะที่เป็นพ่อแม่ที่บกพร่องในการทำหน้าที่พ่อแม่ด้วย

ดังนั้นรูปแบบของการดำเนินการตามแนวคิดนี้จะทำโดยการแยกเด็กออกจากครอบครัว เพื่อไปอยู่ในหน่วยงานหรือในสถานที่ที่ปลอดภัย หรือในครอบครัวทดแทนเป็นหลัก โดยมีเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานคุ้มครองเด็กเป็นหลักในการดำเนินการ

3.การแทรกแซงครอบครัวที่เน้นการบำบัดฟื้นฟูครอบครัว (primary therapeutic intervention)³⁰

การดำเนินการตามแนวทางนี้ มีเป้าหมายหลักที่การรักษาความเจ็บปวดทุกข์ใจของสมาชิกในครอบครัวแต่ละราย และปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว การแทรกแซงลักษณะนี้จะตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่า การทารุณกรรมเด็กในครอบครัวเป็นปัญหาเกี่ยวกับความผูกพันของครอบครัว การดำเนินการในแนวทางนี้จึงค้นหาว่าปัจจัยใดในครอบครัวที่ทำให้เกิดการทารุณกรรมในครอบครัวและเกิดอย่างต่อเนื่อง

แม้ว่าการดำเนินการตามแนวทางนี้จะไม่เน้นที่การดำเนินการด้านกฎหมายต่อผู้กระทำผิด เช่นแนวทางแรก แต่การดำเนินการตามแนวทางนี้จำเป็นต้องมีกลไกทางกฎหมายเป็นแรงสนับสนุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีการล่วงเกินทางเพศ การแทรกแซงที่เน้นการบำบัดฟื้นฟูครอบครัวต้องอาศัยอำนาจทางกฎหมาย ทั้งเพื่อการแยกเด็กออกจากครอบครัวในช่วงเวลาวิกฤติ และนอกจากนั้นยังต้องมีมาตรการทางกฎหมายเข้ามาช่วยให้กระบวนการบำบัดฟื้นฟูเด็กและผู้กระทำผิด ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย

การแทรกแซงครอบครัวที่เน้นการบำบัดฟื้นฟูครอบครัวไม่ได้หมายความว่า จะดำเนินการเฉพาะด้านการแพทย์เท่านั้น หน่วยงานทางด้านกฎหมาย และหน่วยงานด้านการคุ้มครองเด็กยังมีความจำเป็นต้องเข้ามาเกี่ยวข้องกับการดำเนินการ ดังนั้นการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพจึงจำเป็นต้องมีการประชุมร่วมกันเพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินการและบทบาทหน้าที่ของแต่ละวิชาชีพอย่างชัดเจน ดังนั้นจะเห็นว่าจุดมุ่งหมายหลักของการดำเนินการต่อครอบครัวตามแนวทางนี้ คือการเข้าไปจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัวทั้งหมด มิได้แก้ไขปัญหาที่จุดได้จุดหนึ่งที่ประสบปัญหาเท่านั้น

³⁰ Ibid, p.63

แนวคิดการดำเนินการในกรณีที่มีการทารุณกรรมในครอบครัวทั้ง 3 รูปแบบที่กล่าวมาจะเห็นว่า แนวทางทั้งสามมีจุดมุ่งหมายและกระบวนการที่แตกต่างกันและมีจุดแข็งจุดอ่อนที่แตกต่างกันดังนี้

แนวทางแรกเป็นแนวทางที่เน้นการลงโทษผู้กระทำผิด โดยใช้มาตรการทางกฎหมายเป็นหลัก ซึ่งการดำเนินการตามแนวคิดนี้มีผลดีคือ ผู้กระทำผิดถูกลงโทษและถูกจำกัดโดยการจำคุก ไม่สามารถกระทำความผิดได้อีกในระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งเป็นการสร้างหลักประกันให้กับเด็กผู้เสียหายและสังคมโดยรวม ในทางกลับกันจุดอ่อนที่พบจากการดำเนินการตามแนวทางนี้คือการลงโทษผู้กระทำผิดความผิดนั้นมิมีระยะเวลาจำกัด และการลงโทษยังขาดกระบวนการที่สามารถแก้ไขสาเหตุที่ทำให้ผู้ปกครองทำทารุณกรรมเด็ก การจำกัดสถานที่ของผู้กระทำในระยะเวลาจำกัดยังไม่เพียงพอที่จะเป็นหลักประกันได้ว่าพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของผู้กระทำจะหมดไป และนอกจากนั้น ในแนวทางนี้ยังขาดกระบวนการในการทำให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวที่สูญเสียไปจากการที่เกิดการทารุณกรรมในครอบครัวกลับมาเป็นความสัมพันธ์ของครอบครัวที่ปกติ ดังนั้น เมื่อพ้นโทษผู้ปกครองซึ่งเป็นผู้กระทำผิดยังคงมีความเสี่ยงที่จะทารุณกรรมเด็ก ได้อีกและนอกจากนั้นยังมีแนวโน้มที่จะเกิดปัญหาในความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่อีกเช่นกัน

แนวทางการแทรกแซงครอบครัวแนวทางที่สอง ซึ่งเน้นการคุ้มครองให้เด็กปลอดภัยจากการถูกทำร้าย โดยการแยกเด็กออกจากพ่อแม่ที่ทารุณกรรมเด็ก ซึ่งในแนวทางนี้มีข้อดี ในการสร้างหลักประกันให้แก่เด็กว่าจะปลอดภัยจากการถูกทำร้ายแต่ทำให้เกิดผลกระทบต่อเด็กที่ต้องแยกจากสภาพแวดล้อมเดิมของเด็ก ซึ่งหมายถึงการแยกจากสิ่งแวดล้อมที่เด็กคุ้นเคยและบุคคลที่เด็กมีความใกล้ชิดและผูกพัน การที่เด็กถูกแยกออกจากครอบครัวในลักษณะนี้เป็นปัจจัยที่จะทำให้เด็กถูกปฏิเสธจากครอบครัว และไม่สามารถกลับไปใช้ชีวิตร่วมกับสมาชิกในครอบครัวได้อีกหากไม่มีกระบวนการฟื้นฟูความสัมพันธ์ในครอบครัว

ส่วนแนวคิดที่สาม ซึ่งเป็นแนวทางการแทรกแซงโดยเน้นการบำบัดฟื้นฟูครอบครัวเป็นแนวทางที่มองการทารุณกรรมเด็กในครอบครัวว่าเป็นปัญหาของความสัมพันธ์ของครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการล่วงเกินทางเพศซึ่งเป็นการทารุณกรรมที่จัดอยู่ในกลุ่มอาการการเก็บความลับของเด็กและอาการเสียดังทางเพศของผู้กระทำ ดังนั้นการมีมาตรการต่อครอบครัวเด็กตามแนวทางนี้จึงเป็นการแก้ปัญหาทุกส่วนที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว เพื่อให้ครอบครัวกลับมา มีความสัมพันธ์ตามปกติ จากแนวคิดดังกล่าวมีข้อดี คือ เป็นแนวทางการแก้ปัญหาที่มีการแก้ปัญหาเฉพาะรายของแต่ละบุคคล และเน้นการฟื้นฟูให้สมาชิกในครอบครัวสามารถกลับมาใช้ชีวิตร่วมกันได้ตามปกติ โดยผู้กระทำไม่มีการกระทำผิดซ้ำ จุดอ่อนของกระบวนการลักษณะนี้คือ จำเป็นต้องอาศัยทีมงานที่ประกอบด้วยวิชาชีพต่าง ๆ ที่มีความเชี่ยวชาญในวิชาชีพและมีระบบการประสานงานระหว่างวิชาชีพที่มีประสิทธิภาพเพื่อค้นหาปัญหาของสมาชิกแต่ละคน ในครอบครัว และทีมงานในการแก้ไขปัญหาซึ่งต้องใช้เวลาในการปรับพฤติกรรมและความสัมพันธ์ซึ่งใช้เวลานาน

สืบเนื่องจากจุดแข็งจุดอ่อนของแนวคิดทั้งสามประการข้างต้น ผู้เขียนมีความเห็นว่า การดำเนินการที่เหมาะสมสำหรับกรณีทารุณกรรมเด็กโดยบุคคลในครอบครัวนั้นจำเป็นต้องนำแนวทางทั้งสามแนวทางข้างต้นมาใช้ร่วมกันในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ในมาตรการฉุกเฉินเพื่อความปลอดภัยของเด็ก ต้องนำแนวทางที่สอง คือแนวทางที่เน้นการคุ้มครองเด็กให้ปลอดภัยมาใช้เพื่อสร้างหลักประกันให้เด็กปลอดภัยในระหว่างทำการสืบเสาะและพินิจรวมถึงการประเมินสถานะของเด็กและครอบครัว และหลังจากนั้นต้องนำแนวทางที่หนึ่งคือการลงโทษผู้กระทำผิดและแนวทางที่สามที่เน้นการฟื้นฟูครอบครัวมาใช้ร่วมกันอย่างสมเหมาะสม กล่าวคือ ในกรณีการทารุณกรรมเด็กที่ร้ายแรงเช่นเด็กได้รับอันตรายสาหัส หรือการล่วงเกินทางเพศเด็กอาจต้องใช้ในการควบคุมตัวผู้ปกครองในระหว่างการฟื้นฟูครอบครัวหรือการบังคับให้ผู้ปกครองเข้ารับการรักษา แต่หากเป็นกรณีการทารุณกรรมเด็กที่ไม่ร้ายแรงเช่น เป็นการทำร้ายร่างกายที่เป็นอันตรายแก่กายหรือจิตใจ หรือการเลี้ยงดูไม่เหมาะสม อาจต้องใช้แนวทางที่สามในการฟื้นฟูครอบครัวเป็นแนวทางหลักและใช้แนวทางแรกในการดำเนินการทางกฎหมายเป็นแนวทางรองเมื่อการฟื้นฟูกระทำไม่ได้ ดังนั้น มาตรการที่เหมาะสมต่อกรณีการทารุณกรรมเด็กในครอบครัวจึงควรเป็นการ บูรณาการแนวคิดทั้งสามแนวความคิดมาใช้ร่วมกันให้สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของเด็กและครอบครัว ซึ่งจะศึกษาถึงวิธีการและความเป็นไปได้ในการ บูรณาการแนวคิดทั้งสามแบบในบทที่ 5 ต่อไป

2.3.2 เป้าหมายของการบำบัดฟื้นฟูผู้ปกครองที่กระทำทารุณกรรมเด็ก

เป้าหมายสูงสุดในการคุ้มครองเด็กที่ถูกทารุณกรรมในครอบครัว คือการดำเนินการเพื่อให้เด็กคืนสู่ครอบครัวได้ตามเดิม แต่อยู่บนเงื่อนไขว่าครอบครัวเดิมนั้นได้รับการฟื้นฟูให้มีความสามารถในการอุปการะเลี้ยงดูและคุ้มครองเด็กได้ ครอบครัวที่เคยมีการทารุณกรรมเด็กมาก่อนจะต้องมีการขจัดปัจจัยเสี่ยงที่เคยทำให้เกิดการทารุณกรรมเด็กมาแล้ว ดังนั้นจากแนวทางในการบำบัดฟื้นฟูครอบครัวที่ได้กล่าวมาแล้วในข้อ 2.5.1 จะพบว่ากระบวนการสำคัญประการหนึ่งที่จะบรรลุเป้าหมายของการแทรกแซงครอบครัวได้คือ การบำบัดฟื้นฟูตัวผู้ปกครองที่ทารุณกรรมเด็ก

การบำบัดฟื้นฟูผู้ปกครองที่ทารุณกรรมเด็กมีเป้าหมายเพื่อช่วยเหลือเด็กและครอบครัว และช่วยแก้ไขสภาพทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับเด็กให้ปลอดภัยต่อเด็ก โดยมีแนวทาง 5 ประการ³¹ คือ

1. หยุดการทารุณกรรมหรือการทอดทิ้ง ไม่ให้เกิดขึ้นซ้ำ
2. สร้างหลักประกันว่าเด็กจะได้รับการดูแลที่ดี
3. พัฒนาความสามารถในการสร้างปฏิสัมพันธ์ต่อกันในทางบวกระหว่างสมาชิกในครอบครัว

³¹ David P.H.John, "Treatment of the Child and Family Where Child Abuse or Neglect has Occurred." in *the battered child* . ed. Mary Edna Helfer, p. 524.

4. จัดการแก้ไขกลุ่มอาการทางจิตเวชหรือ โรคทางจิตเวชที่พบในสมาชิกของครอบครัวนั้น ๆ

5. จัดการแก้ไขพฤติกรรมทางเพศ ความรุนแรง หรือพฤติกรรมที่แสวงประโยชน์ต่อเด็ก แนวทางของการบำบัดครอบครัวข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการสร้างความปลอดภัยให้แก่เด็กมีความสำคัญเป็นอันดับแรกที่ต้องดำเนินการ และการทำให้เกิดการเลี้ยงดูที่เหมาะสมแก่เด็ก ซึ่งในส่วนนี้ต้องเป็นการทำให้ผู้ปกครองซึ่งมีหน้าที่ดูแลเด็กสามารถพัฒนาความสามารถในการดูแลเด็กให้ได้ นอกจากนั้นการจัดการกับอาการทางจิตของผู้ปกครองและการจัดการต่อพฤติกรรมที่เป็นสาเหตุที่ไม่สามารถทำหน้าที่พ่อแม่ได้อย่างถูกต้องเช่น การติดยาเสพติด การเล่นเกมพนัน หรือปัญหาความก้าวร้าวต่าง ๆ เป็นการดำเนินการขั้นต่อมา ซึ่งจะเห็นว่าในกระบวนการบำบัดฟื้นฟูครอบครัวนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ต้องดำเนินการต่อผู้ปกครองเด็กที่ทารุณกรรมเด็ก ตั้งแต่การทำให้สามารถทำหน้าที่พ่อแม่ที่ได้จนถึงขั้นการรักษาอาการเจ็บป่วยทางจิตของพ่อแม่

ในการบำบัดรักษาผู้ปกครองที่ทารุณกรรมลูกนั้นจำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยหลายประการที่เป็นสาเหตุที่ทำให้พ่อแม่ทารุณกรรมลูก เนื่องจากพ่อแม่กลุ่มนี้มักมีประสบการณ์ในวัยเด็กที่เคยถูกทอดทิ้งหรือไม่ได้รับการยอมรับจากพ่อแม่ของตนเองมาก่อน และในขณะเดียวกันพ่อแม่อาจมีปมในจิตใจที่ทำให้มีความหวาดระแวง ไม่ไว้วางใจ และต่อต้านการดำเนินการบำบัดรักษาได้ ดังนั้นในการบำบัดรักษาพ่อแม่ที่ทารุณกรรมลูกจึงมีเป้าหมายในการดำเนินการดังนี้¹²

1. ช่วยลดความตึงเครียด วิตกกังวล และประคับประคองจิตใจของพ่อแม่ โดยการรับฟังความทุกข์ ความเศร้า และความกังวลของพ่อแม่ด้วยท่าทีที่เต็มใจและแสดงความเห็นอกเห็นใจในสิ่งที่พ่อแม่เคยประสบมา โดยไม่ด่วนตัดสินถูกผิดในการกระทำที่ผ่านมา

2. พัฒนาทักษะการเป็นพ่อแม่ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้พ่อแม่ไม่คาดหวังเด็กเกินความเป็นจริงหรือเกินวัย เช่น คาดหวังว่าลูกวัย 3 ขวบจะไม่เล่นเลอะเทอะ หรือเชื่อฟังพ่อแม่

3. พัฒนาทักษะการสร้างวินัยให้ลูก ให้พ่อแม่มีทักษะในการควบคุม สั่งสอนลูกอย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่ต้องทำร้ายลูก เช่นมีทักษะการให้แรงเสริม(positive reinforcement) เมื่อเด็กทำพฤติกรรมที่ดี และมีทักษะการวางเฉย (ignorance) เมื่อเด็กเล็กอาละวาดลงมือลงเท้า (tantrum) เป็นต้น

4. บำบัดพยาธิสภาพทางจิตของพ่อแม่ เป็นการบำบัดปมขัดแย้งในใจรวมทั้งการเจ็บป่วยทางจิตเวชของพ่อแม่ถ้ามี เพื่อให้สามารถเข้าใจตนเอง และมีทักษะในการแก้ไขความขัดแย้ง การปรับตัวกับสถานการณ์ต่าง ๆ

¹² ชาตรี วิฑูรชาติ, “การบำบัดพ่อแม่ที่เป็นผู้ทารุณกรรมลูก.” ใน คู่มือการปฏิบัติงานของทรมานวิชาชีพในกระบวนการคุ้มครองเด็ก, มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก, กรุงเทพมหานคร, หน้า 243.

5. การแก้ไข้ปัญหาในครอบครัว เพื่อแก้ไข้ความขัดแย้งของพ่อแม่ เพิ่มทักษะการแก้ปัญหาในครอบครัว ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว และลดการให้เด็กเป็นแพะรับบาป เป็นต้น

ในกรณีการล่วงเกินทางเพศเด็กในครอบครัวนอกจากเป้าหมายโดยทั่วไปสำหรับผู้ปกครองที่ทารุณกรรมเด็กในกรณีอื่น ๆ แล้วยังต้องมีเป้าหมายเฉพาะในกรณีการล่วงเกินทางเพศซึ่งเป็นการทารุณกรรมที่มีลักษณะของกลุ่มอาการรักษาความลับในเด็กและอาการเสพติดทางเพศของผู้กระทำ ตามที่ได้ศึกษาไปข้างต้น Dr.Fumess Tillman ได้กล่าวถึงเป้าหมายในการบำบัดรักษาครอบครัวที่มีการล่วงเกินทางเพศลูกไว้ดังนี้³³

1. เพื่อยุติการล่วงเกินทางเพศเด็ก
2. เพื่อให้สมาชิกในครอบครัวยอมรับร่วมกันว่ามีการล่วงเกินทางเพศเด็กเกิดขึ้นในครอบครัว
3. ทำให้พ่อแม่แสดงความรับผิดชอบต่อการล่วงเกินทางเพศที่เกิดขึ้นกับลูก
4. กระตุ้นให้พ่อแม่มีความรับผิดชอบในการดูแลเด็ก
5. พื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับแม่เด็ก
6. พื้นฟูความสัมพันธ์ของพ่อแม่ในฐานะสามีภรรยา
7. พื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับพ่อที่ล่วงเกินทางเพศเด็ก

การดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายข้างต้นต้องมีกระบวนการและเป้าหมายเฉพาะต่อตัวเด็ก พ่อแม่เด็ก และผู้กระทำซึ่งเป็นบุคคลในครอบครัว ซึ่งในส่วนของตัวผู้กระทำควรมีความคึดนั้น ในกระบวนการบำบัดฟื้นฟูต้องมีจุดมุ่งหมาย ดังนี้

1. ทำให้ผู้กระทำคึด ยอมรับว่าการล่วงเกินทางเพศเด็ก คือ การเสพติดทางเพศและตัวผู้กระทำเองมีอาการดังกล่าว
2. ผู้กระทำจำเป็นต้องมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในกลุ่มบำบัด ในเรื่องผลกระทบที่เกิดจากการทารุณกรรม รวมถึงวงจรของการล่วงเกินทางเพศที่เกิดขึ้น ตั้งแต่การถูกกระตุ้นจนถึงการมีจิตนาการทางเพศจนแสดงออกมาภายนอก
3. ผู้กระทำต้องแสดงความรับผิดชอบต่ออาการเสพติดทางเพศของตนเอง รับสารภาพต่อพฤติกรรมทางเพศของตนเอง
4. ผู้กระทำต้องยอมรับสภาพของตนเองที่มีลักษณะเสพติดทางเพศซึ่งใช้พฤติกรรมทางเพศเป็นเสมือนยาเสพติดที่ตอบสนองต่อความตึงเครียดและเพื่อการหลีกเลี่ยงความเป็นจริง

³³ Furness Tilman, The Multi-Professional Handbook of Child Sexual Abuse: Integrated Management, Therapy and Legal Intervention, pp. 117-122.

5. ผู้กระทำต้องทำความเข้าใจว่า ในที่สุดผู้กระทำอาจจะไม่สามารถรักษาให้หายจากการเสพติดทางเพศได้ซึ่งจะนำไปสู่การที่จะต้องระมัดระวังไม่ให้ตนเองเข้าไปอยู่ในสถานการณ์ที่มีความเสี่ยงสูงที่จะล่วงเกินทางเพศเด็กอีก

จากเป้าหมายของการบำบัดรักษาครอบครัวและผู้ปกครองที่ทารุณกรรมเด็กทั้งการทารุณกรรมโดยทั่วไปและกรณีล่วงเกินทางเพศเด็กจะพบว่ามีเป้าหมายเพื่อความปลอดภัยของเด็กและการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นเมื่อผ่านกระบวนการฟื้นฟู เมื่อพิจารณาในส่วนของกระบวนการที่มีต่อผู้ปกครองจะเห็นว่า มีเป้าหมายในการบำบัดฟื้นฟูที่ตรงกันว่า ต้องการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เป็นสาเหตุให้ผู้ปกครองทารุณกรรมเด็ก โดยรูปแบบที่แตกต่างกันไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มทักษะในการเป็นพ่อแม่ การแก้ไขโรคทางจิตเวช การรักษาอาการเสพติดทางเพศในกรณีล่วงเกินทางเพศ เป็นต้น ซึ่งการดำเนินการที่จะสามารถบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้นั้น จำเป็นต้องมีกระบวนการที่สอดคล้องกับสภาพของผู้กระทำซึ่งอาจไม่ให้ความร่วมมือในการบำบัดรักษา แต่เนื่องจากการบำบัดรักษามีความจำเป็นในการคุ้มครองเด็ก จึงต้องอาศัยกลไกอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางกฎหมายเข้ามาสนับสนุนให้กระบวนการบำบัดรักษาผู้ปกครองที่กระทำทารุณกรรมต่อเด็กดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3.3 กระบวนการบำบัดฟื้นฟูผู้ปกครองที่กระทำทารุณกรรมเด็ก

กระบวนการบำบัดฟื้นฟูผู้ปกครองที่ทารุณกรรมต่อเด็กนั้นเป็นกระบวนการปรับเปลี่ยนหรือแก้ไขพฤติกรรมที่เป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้ปกครองทารุณกรรมต่อเด็กไม่ว่าจะด้วยการทำร้ายร่างกาย ทำร้ายจิตใจ หรือการล่วงเกินทางเพศ บทบาทหน้าที่หลักของการดำเนินการฟื้นฟูที่มุ่งต่อการรักษาตัวผู้ปกครองโดยตรงนั้นบทบาทหลักจะเป็นของบุคลากรทางการแพทย์ไม่ว่าจะเป็นจิตแพทย์หรือนักจิตวิทยา ซึ่งในที่นี้จะทำการศึกษาดังกระบวนการบำบัดฟื้นฟูเพียงสังเขปเพื่อให้เห็นภาพโดยรวมของกระบวนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ปกครองที่ทารุณกรรมเด็ก

จากที่ได้ศึกษาสาเหตุของการทารุณกรรมเด็กพบว่า มีปัจจัยหลายประการที่เป็นสาเหตุให้ผู้ปกครองกระทำทารุณกรรมเด็ก ทั้งปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้ปกครองเอง ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่มีประสบการณ์การถูกทารุณกรรมมาก่อนในวัยเด็ก ทำให้เติบโตมาเป็นผู้ใหญ่ที่ขาดความเห็นอกเห็นใจ ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของเด็กได้ รวมถึงในกรณีที่ผู้ปกครองบางรายมีปัญหาเกี่ยวกับโรคทางจิตเวชเข้ามาเกี่ยวข้อง หรือ การติดสารเสพติดชนิดต่าง ๆ และนอกจากนั้นยังมีปัจจัยที่แวดล้อมครอบครัวซึ่งเป็นปัจจัยเสริมให้การทารุณกรรมเด็กเกิดขึ้นได้ จึงสรุปได้ในเบื้องต้นว่า สาเหตุหลักที่ทำให้ผู้ปกครองทารุณกรรมเด็กนั้น เกิดจากปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้ผู้ปกครองไม่สามารถทำหน้าที่ผู้ปกครองได้ จนก่อให้เกิดอันตรายแก่เด็ก

จะเห็นว่าในบางกรณีเป็นกรณีที่พ่อแม่ทำร้ายลูกเนื่องจากด้วยความกดดัน ด้วยความไม่พอใจหรือเพราะอารมณ์ชั่ววูบมากกว่าที่จะมีเจตนาร้ายต่อเด็ก พ่อแม่ที่มีความกดดันทาง

สังคม ขาดความช่วยเหลือจากสังคมรอบข้าง อาจทำให้เกิดแรงผลักดันในการแสดงความก้าวร้าว หรือระบายอารมณ์กับลูกได้ ดังนั้นสิ่งสำคัญประการแรกของการบำบัดฟื้นฟูคือการตรวจประเมิน เพื่อวิเคราะห์หาสาเหตุที่แท้จริงที่ทำให้ผู้ปกครองรายนั้นทารุณกรรมเด็ก เพื่อนำไปวางแผนการบำบัดฟื้นฟูที่สอดคล้องกับปัญหาที่แท้จริง

ในส่วนของกระบวนการบำบัดฟื้นฟูผู้ปกครองที่ทำทารุณกรรมเด็กนั้นมีจิตแพทย์หลายท่านได้ศึกษาศึกษาขั้นตอนของการบำบัดฟื้นฟูกรณีที่มีการทารุณกรรมเด็กในครอบครัวไว้ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะมีขั้นตอนที่คล้ายกันสรุปได้ 3 ขั้นตอน³⁴ คือ

1. การทำให้ผู้ปกครองยอมรับและรับรู้ถึงการทารุณกรรมเด็ก และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการทารุณกรรม

2. การส่งเสริมและพัฒนาความสามารถในการเป็นพ่อแม่ (Parental Capacity) และความตระหนักต่อความต้องการของเด็ก

3. การวางแผนการช่วยเหลือครอบครัวเด็ก

สิ่งที่จำเป็นในการวางแผนการบำบัดฟื้นฟู

1. ข้อเท็จจริงที่ชัดเจนเกี่ยวกับการทารุณกรรม ทั้งสาเหตุและผลกระทบที่เกิดขึ้น
2. ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการบำบัดฟื้นฟู
3. ปัจจัยทางบวกและทางลบที่มีผลต่อความสำเร็จของกระบวนการบำบัดฟื้นฟู
4. กำหนดระยะเวลาของแผนการบำบัดฟื้นฟู

ในขั้นตอนแรกซึ่งกล่าวถึงกระบวนการเริ่มต้นที่จะต้องให้ผู้ปกครองที่ทารุณกรรมต่อเด็กยอมรับและรับรู้ต่อการทารุณกรรมที่เกิดขึ้นกับเด็กว่ามีอยู่จริงและตนเป็นคนทำให้เกิดสิ่งนั้นขึ้นมา ซึ่งการยอมรับนี้ไม่ได้หมายถึงเพียงการรับสารภาพในทางกฎหมาย หรือการยอมรับว่ามีการทารุณกรรมเท่านั้น แต่หมายถึงการยอมรับที่จะแสดงความรับผิดชอบต่อสิ่งที่เกิดขึ้นด้วย ซึ่งในขั้นตอนนี้จะพบว่าในหลายครอบครัวผู้ปกครองไม่สามารถที่จะผ่านขั้นตอนนี้ไปได้

ซึ่งขั้นตอนนี้มีความสำคัญมากต่อการบำบัดฟื้นฟูผู้ปกครองการสร้างแรงจูงใจให้ผู้ปกครองยอมรับการบำบัดฟื้นฟูนั้นเป็นขั้นตอนที่ยากที่สุดเรื่องหนึ่งในการทำงานกับครอบครัวที่มีการทารุณกรรมเด็ก³⁵

³⁴ David P.H.John, "Treatment of the Child and Family Where Child Abuse or Neglect has Occurred," in *the batter child*, ed. Mary Edna Helfer, p. 525.

³⁵ ชาตรี วิฑูรชาติ, การบำบัดพ่อแม่ที่เป็นผู้ทารุณกรรมลูก ใน *คู่มือการปฏิบัติงานของทมิสทวิชาชีพ ในกระบวนการคุ้มครองเด็ก*, หน้า 244.

ขั้นตอนที่สองเป็นกระบวนการที่เสริมให้ผู้ปกครองมีศักยภาพที่จะสามารถดูแลเด็กได้อย่างถูกต้องและไม่เป็นอันตรายต่อตัวเด็ก ในขั้นตอนนี้ได้มีการกล่าวถึงประเด็นในการฟื้นฟูพ่อแม่ที่ทารุณกรรมลูกไว้สรุปได้ดังนี้¹⁶

1. การสร้างความสัมพันธ์กับผู้บำบัด
2. การให้การดูแลเอาใจใส่พ่อแม่
3. การพัฒนาทักษะการดูแลกิจวัตรประจำในบ้าน
4. การพัฒนาทักษะการเป็นพ่อแม่ที่มีประสิทธิภาพ
5. การแก้ไขบทบาทที่ไม่ถูกต้องของสมาชิกในครอบครัว
6. การช่วยลดความรู้สึกละอายใจของพ่อแม่
7. การช่วยให้พ่อแม่ตระหนักถึงพฤติกรรมของตนเองให้มากขึ้น
8. การกระตุ้นให้พ่อแม่เข้าใจถึงพฤติกรรมของลูกมากยิ่งขึ้น
9. การลดความคาดหวังที่มีต่อเด็กมากเกินไป
10. ส่งเสริมให้พ่อแม่มีความผูกพันกับลูกมากขึ้น
11. กระตุ้นให้พ่อแม่เข้าใจและเกิดความเห็นอกเห็นใจลูก
12. การบำบัดรักษาโดยใช้เครือข่ายวิชาชีพ
13. การช่วยเหลือ เพื่อลดความเครียดจากสภาพแวดล้อม

ประเด็นในการบำบัดรักษาพ่อแม่ที่ทารุณกรรมเด็กข้างต้น อาจเป็นการบำบัดรักษาแบบกลุ่มซึ่งจะทำให้พ่อแม่กลุ่มนี้มีโอกาสแสดงออกถึงความรู้สึกและการได้ประสบการณ์จากสมาชิกในกลุ่มและการยอมรับจากระบวนการกลุ่มซึ่งนำโดยผู้บำบัด หรือเป็นกิจกรรมรายเดี่ยวซึ่งอาจเป็นกิจกรรมบำบัดฟื้นฟูระหว่างผู้บำบัดกับผู้ปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นของการสร้างความสัมพันธ์กับผู้รับการบำบัด หรืออาจเป็นกิจกรรมระหว่างเด็กกับผู้ปกครอง เช่น การจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้ผู้ปกครองมีความผูกพันกับเด็กมากขึ้น

รูปแบบการบำบัดที่เรียกว่า “วิธีไม่บำบัด ที่บำบัด” (therapeutic non therapy) ซึ่งในกรณีการทารุณกรรมเด็กมีการใช้การบำบัดโดยการประชุมเครือข่ายวิชาชีพ ซึ่งเป็นการประชุมที่ผู้ปกครองเข้าร่วมประชุมกับทีมงาน การประชุมลักษณะนี้จะเปิดช่องให้ผู้ปกครองที่เข้าร่วมประชุมเสนอแนวทางในการแก้ปัญหา และเป็นวิธีการหนึ่งในการทำให้ผู้ปกครองเข้าใจและให้ความร่วมมือกับแผนการบำบัดฟื้นฟู

ในกรณีของการล่วงเกินทางเพศซึ่งเป็นทารุณกรรมที่มีความรุนแรงกว่าการทารุณกรรมในรูปแบบอื่น ๆ รวมถึงเป็นการทารุณกรรมที่ผู้กระทำผิดมีลักษณะของการเสพติดทางเพศ โดยมีการเสพติดกับเด็ก การยุติวงจรของการล่วงเกินทางเพศนั้นผู้ปกครองที่ล่วงเกินทางเพศเด็ก จำเป็นต้อง

¹⁶ เรื่องเดียวกัน. หน้า 246-253.

ได้รับการบำบัดฟื้นฟูเช่นเดียวกัน การใช้กระบวนการกลุ่มบำบัดสำหรับผู้ปกครองที่ล่วงเกินทางเพศเด็ก เป็นกระบวนการที่จะทำลายกำแพงที่ผู้กระทำสร้างความลับของการล่วงเกินทางเพศและโน้มน้าวให้ผู้กระทำผิดร่วมมือต่อการบำบัดฟื้นฟู ผู้กระทำผิดต้องเปิดเผยต่อกลุ่มถึงการล่วงเกินทางเพศและยอมรับถึงอาการเสียดังกล่าวทางเพศต่อหน้าสมาชิกในกลุ่มและต่อผู้บำบัดซึ่งกระบวนการบำบัดรักษาสำหรับผู้ปกครองที่ล่วงเกินทางเพศเด็ก มีประเด็นที่ต้องพิจารณาต่างจากกรณีอื่น ๆ ดังนี้

1. กระบวนการบำบัดฟื้นฟูผู้ปกครองที่ล่วงเกินทางเพศเด็ก กระบวนการบำบัดต้องออกแบบให้มีกลไกทางกฎหมายเข้ามาเกี่ยวข้อง การบำบัดรักษาผู้กระทำผิดกลุ่มนี้จำเป็นต้องมีการควบคุมอย่างเข้มงวดและมีโดยสนับสนุนด้วยกลไกทางกฎหมาย นอกจากนั้นการบำบัดรักษาต้องถูกออกแบบเป็นเงื่อนไขล่วงหน้าเพื่อการประเมินความเป็นไปได้ในการบำบัดรักษา ไม่ใช่เป็นเงื่อนไขสำหรับการเข้ารับการบำบัดรักษา ตามที่ได้ศึกษาไว้ในเป้าหมายของการบำบัดรักษาว่าในกรณีล่วงเกินทางเพศนั้นอาจไม่สามารถทำการบำบัดรักษาได้

2. การบำบัดฟื้นฟูผู้ปกครองที่ล่วงเกินทางเพศเด็กจำเป็นต้องมีการติดตามประเมินผลความก้าวหน้าหรือความล้มเหลวของกระบวนการบำบัดฟื้นฟู ซึ่งกระบวนการประเมินผลต้องอยู่ในเงื่อนไขทางกฎหมายที่กำหนดขึ้นด้วย และกระบวนการติดตามประเมินผลนี้จะอยู่ในขั้นตอนของการบำบัดฟื้นฟูที่ผู้กระทำต้องรับทราบถึงผลที่ตามมาจากการประเมินความก้าวหน้าของการบำบัดฟื้นฟูด้วย

3. ทางเลือกของผู้ปกครองที่ล่วงเกินทางเพศเด็กนั้น ไม่สามารถกำหนดทางเลือกให้กับผู้กระทำผิดให้เลือกเข้ารับการบำบัด หรือไม่เข้ารับการบำบัดได้ แต่ทางเลือกที่ต้องกำหนดสำหรับผู้กระทำผิดเป็นได้เพียงประการเดียวคือ การยอมรับเงื่อนไขสำหรับการเข้าสู่กระบวนการบำบัดฟื้นฟู ซึ่งหมายถึงการเริ่มต้นประเมินความเป็นไปได้ต่อการบำบัดฟื้นฟู กับ การเลือกการรับโทษ

กระบวนการบำบัดฟื้นฟูผู้ปกครองที่กระทำทารุณกรรมเด็กต้องอาศัยความร่วมมือของผู้ปกครอง และปัจจัยต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของกระบวนการดังกล่าวซึ่ง การประเมินปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการบำบัดรักษามีความสำคัญต่อการวางแผนการบำบัดในแต่ละรายว่าจะมีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใดต่อการเข้าสู่กระบวนการบำบัดฟื้นฟู ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการบำบัดฟื้นฟูมีดังนี้³⁷

³⁷ David P.H.John. "Treatment of the Child and Family Where Child Abuse or Neglect has Occurred," in *the battered child*, ed. Mary Edna Helfer, p. 528.

ปัจจัย	มีแนวโน้มไม่ประสบความสำเร็จ	มีแนวโน้มประสบความสำเร็จ
พ่อแม่เด็ก	<ul style="list-style-type: none"> - ขาดความร่วมมือ - ปฏิเสธปัญหา - มีปัญหาเกี่ยวกับบุคลิกภาพ <ul style="list-style-type: none"> - สติปัญญาต่ำ -ต่อต้านสังคม - ก้าวร้าวรุนแรง - ดิคาเสพติด หรือ เป็นพิษสุราเรื้อรัง - มีอาการหวาดระแวง (Paranoid psychosis) - มีความยากลำบากในการเรียนรู้เนื่องจากปัญหาทางด้านสุขภาพจิต - ปัญหาการถูกละเลยหรือทารุณกรรมในวัยเด็กไม่ได้รับการแก้ไข 	<ul style="list-style-type: none"> - ให้ความร่วมมือ - ยอมรับปัญหา - แสดงความรับผิดชอบต่อการทารุณกรรมเด็ก - ได้รับการรักษาอาการทางจิตเวชและบุคลิกภาพ - ได้รับการดูแลและแก้ไขเกี่ยวกับการถูกละเลยหรือทารุณกรรมในวัยเด็ก
ปฏิสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่เด็กกับเด็ก	<ul style="list-style-type: none"> - มีปัญหาเกี่ยวกับความผูกพัน(attachment disorder) - ขาดความเห็นอกเห็นใจเด็ก - คำนึงถึงความต้องการ(need)ของตนเองก่อนความต้องการของเด็ก - ขาดความสามารถในการเป็นพ่อแม่อย่างรุนแรง 	<ul style="list-style-type: none"> - ความผูกพันปกติ - มีความเห็นอกเห็นใจเด็ก - มีความสามารถในการเป็นพ่อแม่ในระดับหนึ่ง

ปัจจัย	มีแนวโน้มไม่ประสบความสำเร็จ	มีแนวโน้มประสบความสำเร็จ
ลักษณะของการทารุณกรรม	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นการทารุณกรรมและหรือการปล่อยปลະละเลยที่รุนแรง - มีการเตรียมแผนการทารุณกรรม, ใช้ความรุนแรง(sadistic) เช่น การทำให้เกิดแผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวก - มีการทารุณกรรมหลายรูปแบบผสมกัน - การข่มขืนกระทำชำเรา หรือการล่วงเกินทางเพศที่กระทำต่อเนื่องเป็นเวลานาน - Manchausen syndrome by proxy 	<ul style="list-style-type: none"> - แม้เป็นการทารุณกรรมที่ร้ายแรงแต่หากมีการยอมรับการทารุณกรรมก็มีแนวโน้มประสบความสำเร็จได้ - การทารุณกรรมที่มีพฤติการณ์ไม่ร้ายแรง
ปัจจัยจากตัวเด็ก	<ul style="list-style-type: none"> - เด็กที่พัฒนาการล่าช้าอย่างมากและต้องการการดูแลเป็นพิเศษ - เด็กเริ่มเป็นวัยรุ่นและมีความต้องการเปลี่ยนพ่อแม่ 	<ul style="list-style-type: none"> - มีการอ้างเหตุผลเกี่ยวกับเด็กที่ฟังได้ - เด็กอายุยังน้อย - มีการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ใหญ่ได้ดี
ผู้ประกอบวิชาชีพ	<ul style="list-style-type: none"> - ขาดทรัพยากร - ขาดความสามารถ 	<ul style="list-style-type: none"> - มีความสัมพันธ์กับเด็กในทางการบำบัดรักษาเป็นอย่างดี - มีความสัมพันธ์ที่ดีกับพ่อแม่เด็ก - สามารถเข้าถึงครอบครัวเด็กได้
ปัจจัยทางด้านสังคม	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นสังคมแยกตัว 	<ul style="list-style-type: none"> - มีทรัพยากรในห้องถิ่นในการดูแลเด็ก - มีระบบเครือข่ายและอาสาสมัคร
ปัจจัยครอบครัว	<ul style="list-style-type: none"> - ครอบครัวมีการใช้ความรุนแรง มีปัญหาเกี่ยวกับการใช้อำนาจในครอบครัว ไม่มีการประนีประนอม ซึ่งเป็นปัญหาหลักเป็นเป็นอย่างต่อเนื่อง - มีการใช้ความรุนแรงในหลายรูปแบบ 	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่มีความรุนแรงในครอบครัวในรูปแบบอื่น ๆ - มีเพื่อนบ้านที่ใช้ความรุนแรงน้อยและมีความเอื้ออาทรต่อกัน - เป็นครอบครัวขยายที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน - สมาชิกในครอบครัวรับรู้ว่ามีทารุณกรรมเด็กเกิดขึ้นและมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหา

จากที่กล่าวมาทั้งหมดในส่วนนี้จะเห็นว่า ในกระบวนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เป็นสาเหตุให้ผู้ปกครองทารุณกรรมเด็ก มีวิธีการสำหรับการรักษาหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับสภาพปัญหาของผู้ปกครองแต่ละราย และสิ่งที่สำคัญประการหนึ่งคือ กระบวนการบำบัดรักษาจะสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพได้ ต้องมีกลไกทางกฎหมายสนับสนุนกระบวนการบำบัดฟื้นฟูในหลายขั้นตอน ซึ่งในส่วนนี้มีเป็นส่วนสำคัญสำหรับการศึกษาในครั้งนี้ว่า กระบวนการทางกฎหมายจะเข้ามาส่วนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ปกครองที่กระทำทารุณกรรมเด็กได้อย่างไร

2.3.4 กลไกทางกฎหมายในกระบวนการบำบัดฟื้นฟูผู้ปกครองที่ทารุณกรรมเด็ก

จากการศึกษาถึงเป้าหมายและกระบวนการบำบัดฟื้นฟูครอบครัวที่ทารุณกรรมเด็กที่ผ่านมา ในข้อ 2.5.2 และ 2.5.3 จะเห็นว่าการบำบัดฟื้นฟูครอบครัวเป็นกระบวนการหนึ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการกำหนดแนวทางคุ้มครองเด็ก โดยเฉพาะการวางแผนคืนเด็กสู่สังคม และในหลายขั้นตอนของการบำบัดฟื้นฟูกล่าวถึงการนำกลไกทางกฎหมายเข้าไปสนับสนุนให้กระบวนการบำบัดฟื้นฟูดำเนินการไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประกอบกับลักษณะของผู้ปกครองที่ทารุณกรรมเด็กทั้งการทำร้ายร่างกายและการล่วงเกินทางเพศจะพบว่ากระบวนการบำบัดฟื้นฟูเริ่มต้นจากการทำให้ผู้ที่ต้องรับการบำบัดยอมรับว่าเกิดปัญหาขึ้นกับตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การยอมรับการแก้ไขตัวเองในที่สุด นอกจากนี้ระดับความรุนแรงของการกระทำที่ผู้ปกครองกระทำต่อเด็กที่มีความแตกต่างกันและสะท้อนถึงสภาวะความร้ายแรงของผู้ปกครองที่ต่างกันด้วย ดังนั้นการเข้าไปสนับสนุนกระบวนการบำบัดของกฎหมายจึงต้องเป็นกลไกเสริมที่สอดคล้องกับกระบวนการและอยู่บนหลักการของความปลอดภัยสำหรับเด็กและสังคมโดยรวม และเนื่องด้วยการบำบัดรักษาเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนั้นผู้ดำเนินการหลักคือผู้เชี่ยวชาญด้านการแพทย์กลไกทางกฎหมายมิใช่กลไกในการบำบัดรักษาโดยตรงแต่เป็นกลไกเสริมเพื่อให้กระบวนการบำบัดรักษาสามารถดำเนินการได้และเป็นกลไกรองรับเมื่อกระบวนการบำบัดรักษาล้มเหลวไม่ว่าด้วยเหตุใดก็ตาม

กลไกทางกฎหมายในฐานะที่ต้องเป็นกลไกสนับสนุนการบำบัดรักษา จึงต้องพิจารณาบทบาทของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมว่าจะมีส่วนต่อกระบวนการนี้อย่างไร ที่พบจากกลไกของประเทศต่าง ๆ คือ การมีคำสั่งศาล (Court Order) ให้เข้ารับการบำบัดรักษา ซึ่งการมีคำสั่งให้เข้ารับการบำบัดรักษา มีผลเท่ากับการบังคับให้เข้ารับการบำบัดรักษา ซึ่งผู้กระทำผิดอาจไม่เต็มใจที่จะเข้ารับการบำบัดแะส่งผลให้การบำบัดรักษาไม่ประสบความสำเร็จ

Dr.Furness Tilman³⁸ ได้กล่าวถึง บทบาทของกลไกทางกฎหมายต่อการบำบัดผู้ปกครองที่ทารุณกรรมเด็กจากมุมมองของจิตแพทย์ไว้ว่า โดยปกติแล้วนักบำบัดจะไม่ต้องการบำบัดรักษาผู้

³⁸ Furness Tilman, The Multi-Professional Handbook of Child Sexual Abuse: Integrated Management, Therapy and Legal Intervention, p. 313.

ป่วยที่ถูกลูกสาวสั่งให้เข้ารับการรักษา เนื่องจากรักษาจะไม่ประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของการล่วงเกินทางเพศ ความเต็มใจที่จะเข้ารับการรักษาของผู้กระทำผิด เป็นปัจจัยหลักของการบำบัดรักษา การรับการรักษาโดยถูกบังคับโดยคำสั่งของศาล จะก่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้บำบัดกับผู้กระทำผิดเป็นสัมพันธภาพที่มีเงื่อนไขระหว่างกัน ขาดแรงจูงใจการบำบัดรักษา

ดังนั้น คำสั่งศาลในการบำบัดรักษาจึงต้องเป็น“เงื่อนไขบังคับก่อน”สำหรับการประเมินความเป็นไปได้ของการบำบัดรักษาไม่ใช่เงื่อนไขบังคับก่อนสำหรับการบำบัดฟื้นฟูครอบครัว เงื่อนไขลักษณะนี้หมายถึง การได้รับการบำบัดรักษาของผู้กระทำผิดไม่สามารถเป็น มาตรการแทนการลงโทษในลักษณะที่ผู้กระทำผิดต้องเข้ารับการรักษาฟื้นฟูแล้ว เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการบำบัดฟื้นฟูแล้วผู้กระทำผิดจะได้รับอิสระในการเข้าถึงตัวเด็กหรือการใช้ชีวิตตามปกติร่วมกับเด็กได้อีกครั้ง แต่คำสั่งของศาลให้เข้ารับการรักษาต้องเป็นคำสั่งที่มีลักษณะที่ ผู้กระทำจะต้องเข้าสู่การบำบัดรักษาในระยะเวลาที่กำหนดไว้และเมื่อสิ้นสุดกระบวนการดังกล่าวจะมีการพิจารณาอีกครั้งว่าปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นสาเหตุให้ทำทารุณกรรมเด็กมีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร และควรมีขั้นตอนในการบำบัดรักษาต่อไปหรือไม่อย่างไร

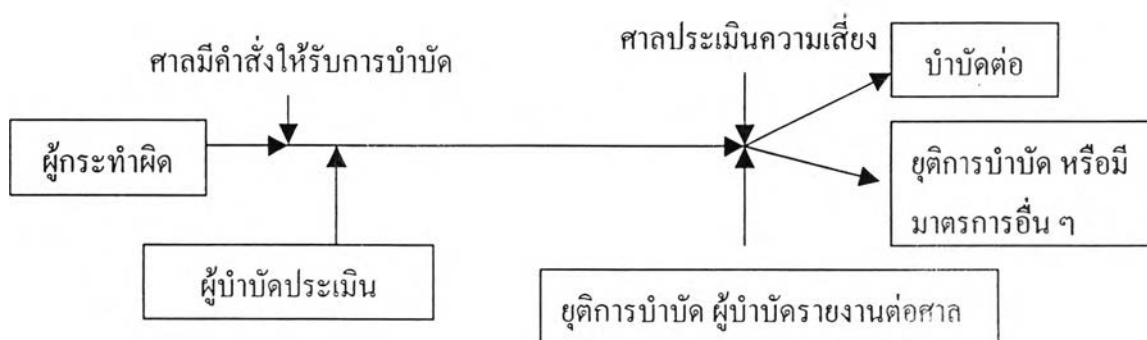
จากเงื่อนไขข้างต้น ในส่วนของการบำบัดรักษาผู้ทำการบำบัด จึงต้องเริ่มต้นจากการค้นหาสาเหตุทางจิตเวชหรือภาวะอื่นๆที่เป็นปัจจัยให้เกิดการทารุณกรรมเด็ก เพื่อทำการประเมินพยาธิสภาพของผู้กระทำผิดว่า มีปัจจัยใดที่เป็นสาเหตุให้บุคคลนั้นกระทำทารุณกรรมเด็ก และแนวทางในการบำบัดรักษาบุคคลผู้นี้ต้องดำเนินการอย่างไร แล้วจึงเสนอความเห็นต่อศาลเพื่อพิจารณาต่อไป ซึ่งลักษณะของคำสั่งศาลทั้งสองกรณีสามารถแสดงเป็นแผนภาพได้ดังนี้¹⁹

¹⁹ Ibid. p. 316.

ก) คำสั่งของศาลที่มีผลให้ทำการบำบัดรักษา ในลักษณะเงื่อนไขบังคับให้รับการบำบัด

ข) คำสั่งของศาลให้รับการบำบัดรักษา ในลักษณะเงื่อนไขบังคับก่อนสำหรับการประเมินความเป็นไปได้ของการบำบัดรักษา

จากการศึกษาสภาพปัญหาผู้ปกครองกระทำทารุณกรรมเด็กมาทั้งหมด สามารถสรุปได้ว่า

1. ผู้ปกครองที่กระทำทารุณกรรมเด็ก สามารถจำแนกประเภทของผู้ปกครองตามสภาพความร้ายแรงของตัวผู้ปกครองได้เป็นสองกลุ่ม คือ 1) กลุ่มที่กระทำทารุณกรรมเด็กไม่ร้ายแรง เช่น พ่อแม่ที่ทำร้ายร่างกายเด็กเพราะขาดทักษะในการดูแล หรือขาดทักษะในการจัดการปัญหา การควบคุมอารมณ์ หรือทักษะการจัดการกับอารมณ์ของตนเอง และ 2) กลุ่มที่กระทำทารุณกรรมที่ร้ายแรง ซึ่งผู้ปกครองกลุ่มที่กระทำทารุณกรรม โดยเจตนาทารุณกรรมเด็ก หรือ เป็นผู้มีปัญหาทางด้านสุขภาพจิตขั้นร้ายแรงที่เป็นอันตรายแก่สังคมโดยรวม เช่น ผู้ปกครองที่ล่วงเกินทางเพศเด็ก หรือทำร้ายร่างกายเด็กได้รับอันตรายสาหัส เป็นต้น

2. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผู้ปกครองกระทำทารุณกรรมเด็ก มีสาเหตุหลักจากความไม่พร้อมในการทำหน้าที่พ่อแม่ ซึ่งอาจเกิดจากสภาวะส่วนตัวของพ่อแม่เอง เช่น สภาพร่างกาย จิตใจ ที่มีปัญหา รวมถึงปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ ส่วนหนึ่งเกิดจากพ่อแม่กลุ่มนี้ขาดแบบอย่างที่ต้องใช้ในการเลี้ยงดูเด็ก และมีประวัติถูกทารุณกรรมหรือเลี้ยงดูไม่เหมาะสมมาก่อนในวัยเด็ก ปัจจัยต่าง ๆ เหล่าต่างเป็นทั้งปัจจัยหลักและเสริมให้เกิดการทารุณกรรมเด็ก แตกต่างกันไปในแต่ละราย ดังนั้นการป้องกันมิให้เกิดการทารุณกรรมเด็กอีกนั้น จำเป็นต้องมีกระบวนการในการค้นหาสาเหตุที่แท้จริงในแต่ละกรณี เพื่อกำหนดมาตรการแก้ไขปัญหาที่สอดคล้องกับความเป็นจริง

3. ผู้ปกครองที่กระทำผิดต่อเด็กนั้นเป็นบุคคลที่ต้องการรับการฟื้นฟู เพื่อให้สามารถกลับมาทำหน้าที่ผู้ปกครองเด็กได้อีกครั้งแต่อย่างไรก็ตามผู้ปกครองที่กระทำทารุณกรรมเด็กบางรายอาจจะไม่สามารถทำการบำบัดฟื้นฟูได้ เนื่องจากความรุนแรงของปัญหา หรือสาเหตุอื่น ๆ ดังนั้น เพื่อประสิทธิภาพในการคุ้มครองเด็กมาตรการสำหรับผู้ปกครองที่กระทำทารุณกรรมเด็ก สามารถจำแนกได้เป็นสามขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่หนึ่ง การประเมินหาสาเหตุของการทารุณกรรมและความเป็นไปได้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

ขั้นตอนที่สอง ดำเนินการตามแผนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

ขั้นตอนที่สาม กำหนดมาตรการควบคุมพฤติกรรม สำหรับผู้ปกครองที่ไม่มีความเป็นไปได้ในการปรับพฤติกรรมหรือดำเนินการตามแผนการปรับพฤติกรรมแล้วไม่ประสบผลสำเร็จ

4. การบำบัดฟื้นฟูครอบครัวที่มีการทารุณกรรมเด็กนั้นนอกจากเด็กและผู้ปกครองที่กระทำทารุณกรรมเด็กแล้ว จำเป็นต้องมีการบำบัดฟื้นฟูผู้ปกครองคนอื่นที่อยู่ในครอบครัวด้วย เช่น แม่ในกรณีพ่อล่วงเกินทางเพศลูก เป็นต้น เนื่องจากผู้ปกครองที่มีได้ทารุณกรรมเด็กนั้น ก็เป็นผู้ที่ขาดความสามารถในการคุ้มครองเด็ก หรือถูกทารุณกรรมเช่นกัน

5. กลไกต่าง ๆ ที่นำมาบังคับใช้กับผู้ปกครองที่กระทำทารุณกรรมเด็กนั้น ต้องมีกลไกทางกฎหมายเข้ามาสนับสนุนทุกขั้นตอน เพื่อให้เกิดเป็นทั้งการสร้างแรงจูงใจ และการกดดันให้ผู้ปกครองให้ความร่วมมือในกระบวนการทุกขั้นตอน